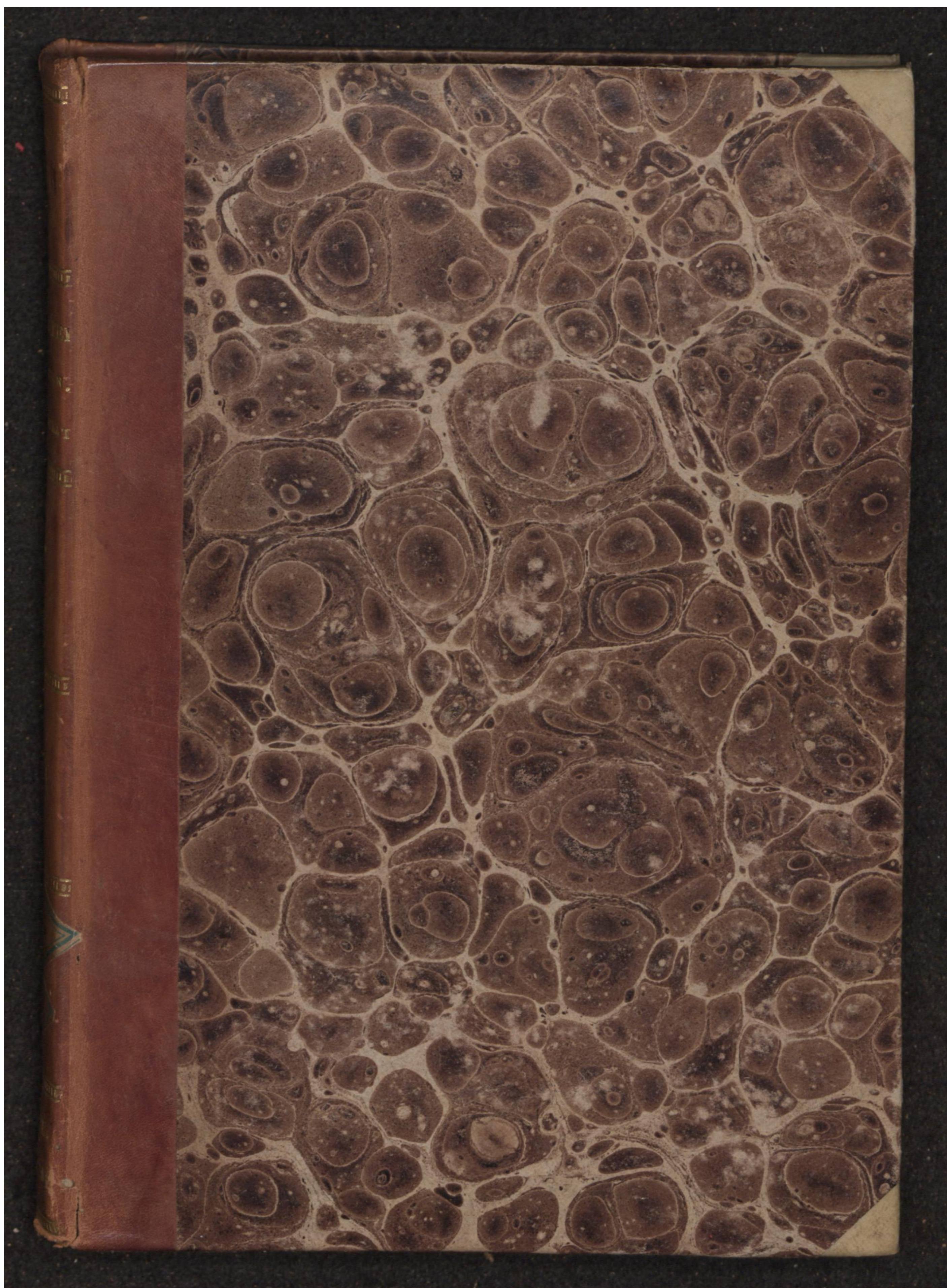
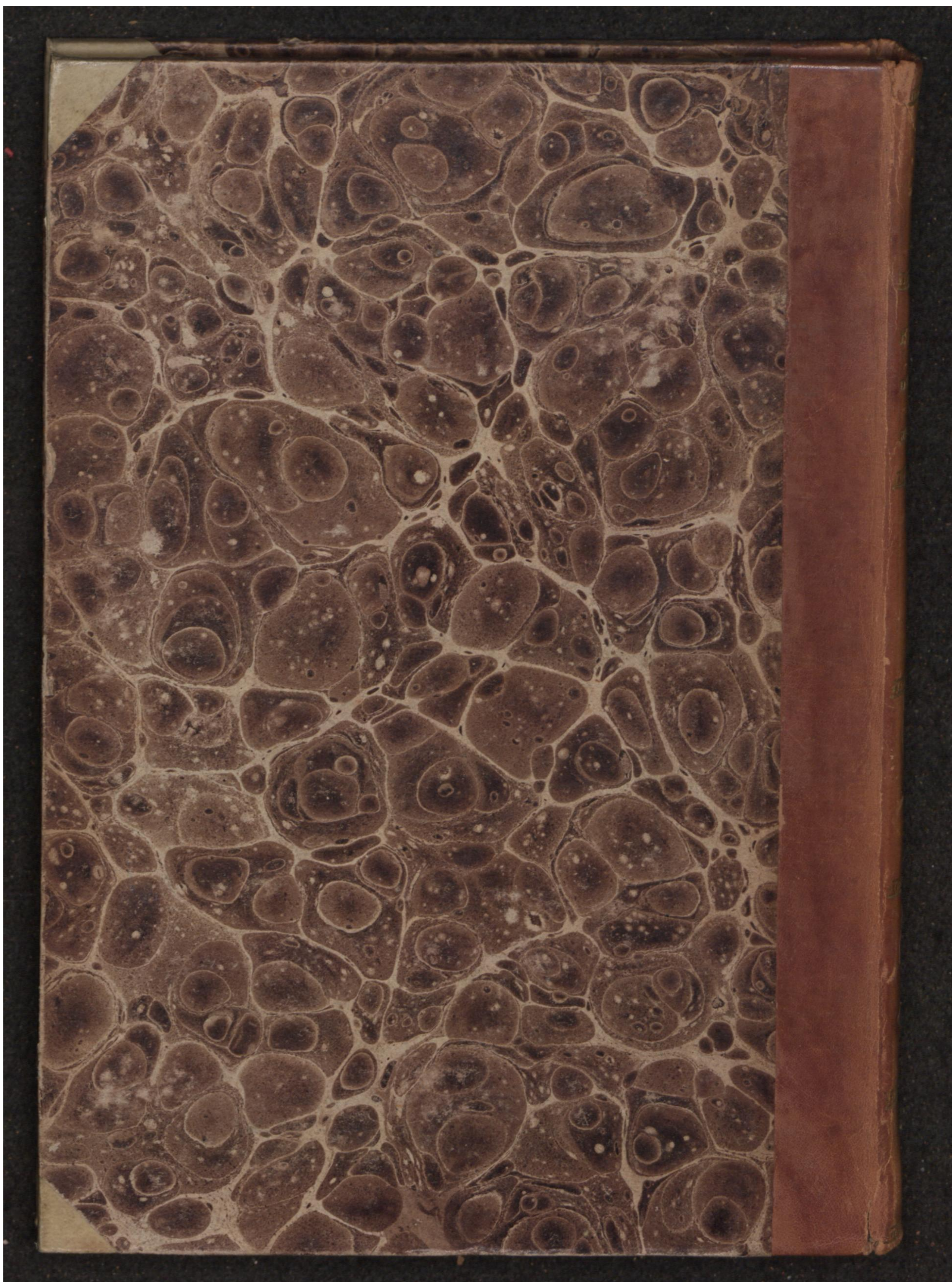
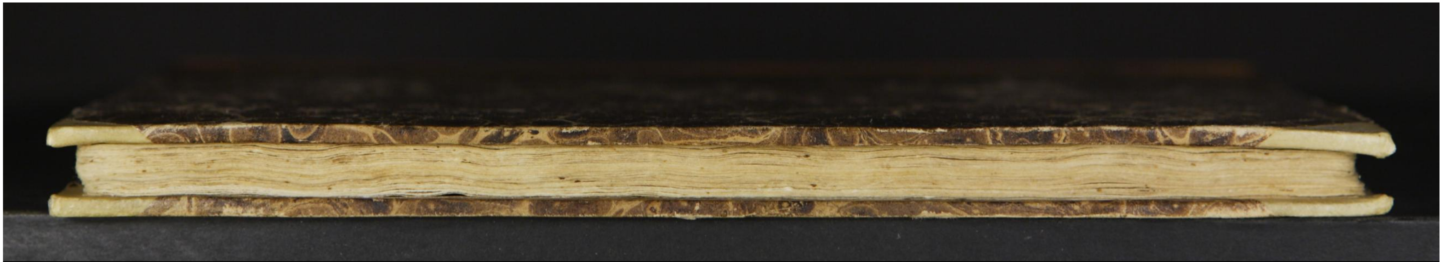

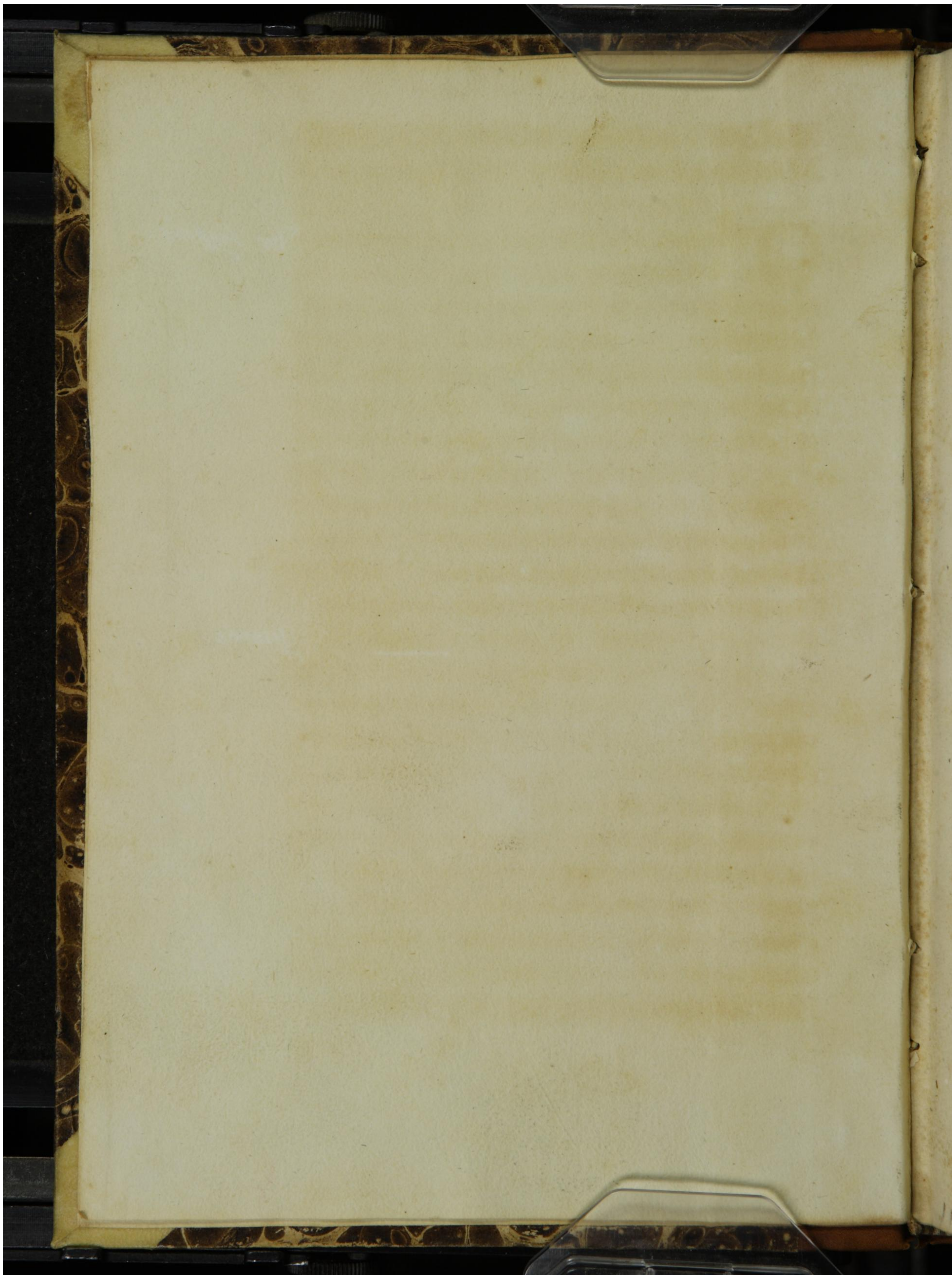

VIII
PENESTE
DE ROMAN
MAGISTRA
11
K6
11
S. L.
ET A.

FENESTELLA DE ROMANORVM MAGISTRATIBVS INCIPIT.

OMnium deorum quos uetus romanoꝝ religio excoluit: Primo pani lyceo seu faunum illum: potius siluanum uocari placet: ꝑ Lupercos rem diuinam Lupercalesque ludos fecisse apud uetustatis assertores constat. Ea quidem sacrorum genera ab Euandro rege: qui ex arcadia profugus ī eum locum uenerat qui tandem romanę prefuit arci: ad nostros primum delata ac celebrata fuisse feruntur. Hūc pana nudos pastores: quoꝝ tūc p̄cipuū numen fuit: ac denique summos etiam uiros uenerari mos fuit: loraque pro manibus ferre quibus obuios quosque cęderent: laruisq; tectas facies portare. Cur autem nudi hunc deū colerent: pleraq; e curriculo uetustatis adnos usq; de lapsa referuntur. Siue enim quod ipsi deo qui aliquis fingitur suę celeritati eo pacto longe aptior nudos etiam habere ministros placeat siue qui archades omnium populorū qui gręciam coluerunt longe uetustissimi: feris adhuc similem uitam siluis ac montibus agentes legis expertes. artisq; primo hunc deum uenerati primum cultum: auitosq; nudos habitus signantes referre uoluerunt haud sa

a

tis constat. Nõnulli uero Iolem uxorem Her
culis ab hoc Fauno musam ac per ardorẽ libi
dinis concupitã asserunt. Forte enim ꝑ siluas
et amœna nemorũ ęstus leuandi eam una cũ
dilectissima cõiuge Hercules uagabat᷑. Videt
ergo elegãtissima forma mulierem ab alta ru
pis specula senes deus. Ergo illorũ uestigia e-
minus licet obseruare ĩstituit. Illi antꝛ per sil-
uas ducenda nocti aptissimũ petunt. Interea
mulier dum quiescendi tẽpus aduenit: pellem
leonis Herculis ritu de more aptat humeris
claua etiã illius manu assumpta Tali habitu p̄
dictã somnus ĩgreditur. Erant aut duo parati
cõiugibus lecti eo quod postridie libero patri
rem diuinam facturi erant seorsum cubituris
Noctu ergo Siluanus fallẽdi custodis occasio
nẽ nactus clã thalamũ ĩgreditur primoq; cõ-
gressu fortunatus futurus puellę torum tenet
mãuq; tentãs: ut noctu fit horridũ tegmẽ leo
nis ĩuenit: Ratus ergo cubare ibi Herculẽ ad
aliud cubile ire ꝑgit. Quod cum sensisset mo
libus stratũ puerilibusq; deliciis aptius stragu
la ueste sensim amota dũ libidine arderis ma
nu palpat Herculem: ac uix dum hirti corpo-
ris horrorem hauserat: et experrectus Hercu
les manu reiectum toto antro fusum iaculat.
Quo ꝑ strepitu somno puella discussa lumĩa

accersit: lumie ergo Siluano prodito lusus ac semiruptus uix attollens humo humeros isil uas detrusus est. Ea ergo ratione ppetuo exe-cratis uestibs quibus tam turpiter lusus esset: easdē suis a sacris procul abfore cōstituit. Ple riq; illud huiusce rei causa assignabāt Romu lo quod eadem sacra celebrante: medioq; so lis ardore corpus de more exercente cū nun tiatū fuisset latrones prędas agere: ita ut erat nudus accurrit cōprehēsisq; prędatoribus pe cora abacta redemit eius facinoris quod nu-dus gesserat ppetuum argumentum corporū ea sacra celebrātium nuditatem esse placuit: Vtcunque se se res hūerit: itempora tantum usq; C. Iulii huiuscemodi obseruationem per uenisse constat. Ea enim sacra cum sedēs Cę-sar dictator spectaret: atq; inter eos qui solē-nia celebrarēt curreret M. antonius is qui po stea triumuir fuit: aiunt lauream coronam cui diadema ānexum esset capiti Cęsaris iponer conatum fuisse: quod cum Cęsar amoto capi-te reiecisset: statue ipsius cunctis frementib9 imposuisse. De nomine uero lupercalium nō etiam satis conuenit: plęrisque enim inditum hoc nomen quod huius inuocatione lupi a sta bulis arceserentur uisum est: alii templum ip-sum in quo hic deus colitur lupercal uocant.

Quocirca Virglius et gelida inquit monstrat subrupe lupcal. Eique loca a lupa Romuli nutrice: quod eo ĩ loco Romulum Remum que paruulos educare reperta sit factum nomẽ lupercalis putant. Nec desunt qui alyc̨eo arcadię monte. ubi pręcipue ea religio peruiguit eum quem nos lupum illi lycon euocant. lupercal ipsum cognominatum esse arbitrentur. p̄cipuam uero huic deo dicatis que ei sacerdotibus uenerationem ea exparte tributam ferũt quod que mulieres ex suis uiris: uel concipere uel conceptos foetus edere nequirent ad lupcos confugiebant: quę ubi loris extergore hirci sectis cęse fuissent euestigio grauidę aut effoete efficiebantur. hęc solemnia. xv. Kalendas februarias celebrari ut Ouidius fastorum libris refert moris fuit.

¶ De poticiis et pinariis herculis sacerdotib9

EAdem tempestate Euandro scilicet palatinum tenente Herculem Geryone ĩterempto per eadem loca mira specie boũ armenta ab egisse commemorant: ac cum prope thyberim fluuium qua pręse se armentum ferẽs traiecisset loco herbido ubi reficeret boues ipseq3 itinere defessus ꝓcubuisset. eundẽ. uino cibo que grauatũ sopor oppresisset. Cacus pastor loci accola uirib9 ferox captus pul

chritudine boum prędam aduertere instituit ac ne si eam prędā agendo ĩspeluncā compu lisset uestigia ipsa eo quęrētem dominū ducē rent. aduersos eximiū quēque pulchritudine ĩ speluncā traxit. At uero hercules adprimā au roram somno excitus cum gregē plustrasset oculis partēque abesse numero sētiret pergit adproximā speluncam si forte eo uestigia fer rent: qua ubi ōnia foras uersa uidet nec inpar tem aliā ferre: confusus atq3 ĩcertus animi ex infesto loco agere porro armentum cœpit. In de cum actę boues forte ut fit ad desideriū re lictarum mugissent reddita inclusarū expelū- ca boum uox Herculē couertit. quē cum uadē tem ad speluncam Cacus ui prohibere cona- tus esset: ictus clara fidē pastoꝝ ne quicq̄ ĩuo cans morte occubuit. Euander qui tūc tempo ris ea ex polopōneso ꝓfugus auctoritate ma gis q̄ imperio regebat loca uenerabilis uir mi raculo litterarum ręi nouę ĩter rudes artiū ho mines uenerabilior diuinitate credita matris Carmentę quā fatilo quā ante Sibylle ĩ italiā aduentum miratę gentes fuerant cōcursu pa storum trepidātiū circa aduenā manifestę cę dis rem excitus postquā facinus facinorisq3 causam audiuit: habitū formamq3 uiri aliquā to ampliorem augustioremq3 quam humanū

intuens: rogitat qui uir esset: Vbi nomen patremq; ac patriam audiuit: Ioue nate Hercules salue inquit. Te mihi mater ueridica interpres deum aucturum cęlestiũ numerum cecinit: tibiq; aram hic dicatum iri: quam opulentissima olim in terris gens maximã uocet. tuoq; ritu colat. Dextra hercules data acciperẽ se omem impleturumq; se fata ara cõdita ac dicate ait. Ibi dum primum boue eximia capta de grege sacrum potitiis ac pinariis: quę tum familię maximę inclitę ea tenebãt loca dedit: factũ forte ita euenit: Vt potitii: ut ait Liuius ad tempus pręsto esset hisq; extra apponerẽtur. pinarii extis adesis ad cęterã uenirent dapem. Inde institutũ mansit donec pinariũ genus fuit ne extis eo solẽnium uescerentur. Potitii ab Euandro edocti ãtistites per multas ętates eius sacris pręfuerunt: donec tradito seruis publicis solẽni familię ministerio potitiorũ ac pinariorum omne genus perit: Id enĩ Appius Claudius cum esset cẽsor effecit hisce familię infensus: ob idque ira deorum ut creditur luminibus orbatus est.

¶ De sacerdotio fratrũ arualium.

FRatres aruales ut fruges ferrẽt arua ueteres cõcoluisse romanos memorię traditum est: hui9 uero religiõis Romulũ ipsum

patrem urbis auctorē extitisse reperio. Nam cū Acca laurētia nutrix Romuli corporē suo quę stum in uulgus faceret: eoq3 pacto grandē pe cuniā cōstipasset: ex duobusq3 liberis quos su sceperat unum morte amisisset: Romulū īde mortui locum adoptionis iure substituisset: de cedens tandem populū romanum īstituit hę redem: cuius tandē liberalitatis regięq3 affini tatis memor populus romanus mulieris nom̄ īfactis retulit liberos fratres aruales asserēdo et ab aruis apellauit ex quo tempore sacerdo tium mansit fratrū arualium. hiq3 duodecim numero fuisse dicūtur eiq3 sacerdotio insigne tribuit albas infulas et spiceam coronam.

¶ De Auguribus

EOdem ferme tēpore et disciplina & re ligio augurandi ex etruscis penes quos ea disciplina pręcipua ac lōge peculiaris fuit ad romanos cōmigrauit. Virum enim quēpi am cui9 nomē uetustate obsoleuisse Naso po eta ait: asyli ut reor alliciente inductione exu lem ex etruria romam uenisse phibent: cuius opa Romulū Remumq3 usos cū de inponen do urbi noīe una cōtēderēt opinione ducor. Quāq̄ M. Cicero ī his libris quos īscripsit de diuinatione etiā ipsum romulū istā ipsam au guralem disciplinan percaluisse asserit a Nū

ma uero qui Romulo successit ꝑpetuū sacer-
dotii insigne constitutū est. De ritu uero ī au
gurandi si unū ī casum plęraqꝫ eduxero: eadē
ad omnes cęteros facile referri poterunt. Ea
quidem quātum ex ueteꝝ monumentis col-
legi huiuscemodi fuit obseruatio. Augur ī ar
cem siue in editum quendā locum ad inaugu
randū debebat sedere super lapidē meridiem
uersus: atqꝫ ad leuam. sedens baculū in manu
recuruum quod lituum uocant tenet: inde ubi
prospectu in urbem agrumqꝫ capto deos pre
catus regiones ab oriente ad occasum deter-
minat: dextras ad meridiem: leuas adseptem
trionē partes esse dicit: signum quod cōtra o-
culi conspectum longissime ferunt animo de
finit. tum lituo in leuam trāslato dextra in ca
put eius qui in auguratur posita. ita pręcatur
Iupiter pater si fas hunc Numā pompiliū cu
ius ego caput teneo regē romę esse: uti nobis
signa certa ac clara sint ītra eos fines quos fe
ci. tum peragit uerbis auspicia quę mitti uelit
quibus missis Numa detemplo ita. n. designa
tas lituo ętereas regiones uocanti declaratus
rex descendit. Quamquidem declarandi seu
in augurādi regis formulam adcętera. quoqꝫ
ut dixi trahi facile licet: Huic disciplinę periti
a Accionaui auguris per multum fidei aucto-

dextra. et si
nistra.

ritatisq; accessit. Nam cũ priscus Tarquinus aliqua pręter maiorum instituta in augurato mutare plęraq; etiam de nouo cõdere perge-ret negare Accionauus inclytus ea tempesta te augur in auspicato ea fieri oportere. Quar̃ ira regi mota ludens artem ut ferunt. Agen-dum inqt diuine ĩ augura fieri ne possit quod ego nunc mente concipio: cum ille inaugurio rem expertus fieri posse dixisset. Atqui hoc a nimo agitaui inquit nouacula cotem discissu rum. Cape ergo hoc et perage quod aues tuę fieri posse portendunt: Tum illum inconctã-ter discidisse cotem ferunt: statuamq; Accio-naui capite uelato quo in loco res acta est ĩco mitio in ipsis gradibus ad leuam positam fu-isse: cotemq; eandem cum illa ipsa nouacula in manibus posita: ut eius rei etiam apud po-steros monumẽtum existeret. Auguriis ergo sacerdotioq; augurum: ut ait Liuius etiã quę in libris de diuinatione Cicero tantum aucto ritatis uenerati õis: ut nihil domi foris que po stea nisi auspicato gerentur: et ad sapiẽtię no tabilisq; primarios quousq; id sacerdotiũ de-ferretur: & cum Tiberius Gracchus pater Ti berii. et C Gracchurum comina cõsularia ha buisset: dicerentq; etrusci auguces rem in au-gurio experti uitio consules creatos esse. Grac

chusque ut ineptos insanosque etruscos in-
cesseret abiens in prouinciã senatui rescripsit
ueridicos nõ autem insanos etruscos esse qui
consulares p̃sentes uitio a se creatos dicerent
Nam cũ se collegisset meminissetq́ se locum
tabernaculo extra pomœrium pręter maiorũ
cõsuetudinẽ delegisse: quãobrem abdicare se
cõsolatui cõpulsi sunt. Vt aũt ueneratio huic
ordini auctoritasq́ ita et numerus ipse adeo
creuit: ut collegiũ augurũ coleretur. Nã cũ ab
initio tres tm̃ creari cœpissent extrib9 scilicet
tribubus rhannẽsiũ Ticiensium et lucerum&
obtinuisset cũ mutaret̃ numerus ĩpari tamen
numero creari: Vt cunq́ tandẽ id fieret quat
tuor numero preter maiorũ consuetudinem
creari cœpti sunt. Tandem cum plebs quorũ
libet honorum partẽ suam in senatu et ĩ foro
nacta esset: per tribunos egit ut ad sacerdotia
quoq́ uelut ad cętera cursus aperirentur. Id
que post multa certamina uariasq́ seditiões
obtinuit: ut ad quattuor scilicet patricios quĩ-
que ex plebe adiicerẽtur: factũq́ hoc fuit. M.
Valerio et. Q. apuleio consulibus.

¶ De flamine diali

FLaminem dialẽ primus Numapompili
us romę rex creauit cũ antea reges põ-
tificũ regumq́ promiscue munera obirent ut

de priamo et Aenea apud Virgiliũ cernim9
Rex etiã. Annuis. Vt idem poeta ait rex idẽ
hominum phœbiq3 sacerdos fuit. Idq3 etiã et
a minoribus tantũ ut a. C. Cęsare Diuo augu-
sto multisq3 deĩceps principib9 quos pontifi-
catus maximi titulis ĩsignitos uidem9 obser-
uatũ est. Cęte℞ Numa plures ĩ urbe Romulo
q̃ sibi similes reges fore ratus: qui relicta reli-
gionis cura bellorũ poti9 negociis destinerẽ-
tur sacerdotes quos appellauit flamĩes qui rei
diuinę iugiter adiecti essent multis deorũ alli
gauit. flaminẽ unum Ioui. quem dialẽ uocant
Marti duos Quirino unũ. dictus autẽ flamen
dialis est: Vt varro ait quod in latio capite ue
lato erat. et caput fillo lane pręcĩctũ habebat
a quo flamẽ appellabatur. Dialis autẽ a Dione
quod est iuuans deus. Cęteri flamines eius cu
i pręsident numini decorantur titulis hũc di-
alem presertim insigni ueste curulique sella a
dornauit hic solus ut varro ait albũ habet ga
le℞: uel eo quod maximus est: uel quod Ioui ĩ
molatio alba hostia fieri oporteat: pleraq3 eti
ã huic põtificio iure iure tributa sũt. A. Geli9
in cõmentariis noctiũ atticarum scriptum re
liquit. Equo enim uehi flaminem est religio.
Item iurare dialem fas nunquam est. ignem
et flammã nisi ubi sacrũ est efferri ius nõ est.

Vinctum si ędes eius introierit solui necessa-
riũ est: et uincula per ĩpluuium in tegulas sub
duci atq3 inde foras mitti debent: nodũ inapi
ce neq3 incinctu: neque ĩ alia parte Vllũ ha-
bet. Siquis ad ṽberandũ ducatur si adpedes e
ius supplex decubuerit eo die uerberari piacu
lum est: Capillum dialis nisi q liber homo est
nõ detonset. capram et carnem ĩcoctã et he-
derã et fabã neque tangeř diali mos est neq3
nominare. Propagines e uitibus alti9 prętẽtis
non succidet. pedes lecti in quo cubat luto te-
nui circumlitos esse oportet et ĩ eo lecto cuba
re aliquem fas non est. Vngues dialis & capil
lorum presagmina subter arborem ilicem ter
ra operiũtur: neque ad eius lecti fulcrum cap
sam esse cum strue atque ferro fas est. dialis
quotidie festalis est sine apice. Sub diuo autẽ
esse licitum non est sub tecto utiliter etiam a-
pontificibus constitutũ: farinam fermẽto im-
butam attingere fas non est: neque tunicã in
timam nisi in locis tectis exuisse: sub cęlo tãq̃
sub oculis Iouis nudus ne sit. in conuiuio eius
haud qsq̃ nisi rex sacrificulus accubabit. ma-
trimonium flaminis nisi morte dirimi nõ est
fas: locum ubi bustũ sit nunq̃ ingreditur. Hos
flamines cum ab initio consecrantur captos
duci a patribus uelut ab hostibus mos fuit.

Totidem uero flaminibus quot deos colerēt usos ueteres. M. Varro in his libris: quos in scripsit ō origine ligūę latine testis est: ut dialem Martialem quirinalem. Vulcanalē furnialem et falacrum et pręterea q̄ plures. Quī ut nostrum in ter sacerdotum gradus non nihil ītereſt: ut episcopum archiepiscopum: cardinalē patriarchā et metrapolitanū Ita apud illos flaminū Protoflaminum et archiflaminum differentiam fuisse idonei testes sunt.

¶ De uestalibus uirginibus

Uestalis originem cultus quemadmodū pleraq3 omnia Numma Pompilius ītulit et si eius initia usq3 adeo uetera sunt: ut ex troianis adalbanos Aenea duce longe cōmigrauerīt: cuius rei meminit Virgilius his uersibus. Sic ait et manibus uittas uestamq3 potētem. ęternūq3 adytis effert penetralib9 ignē. Deę huic restę quam terram esse eandemq3 deorum matrem uolebant: ꝑpetuo uigil ignis consecrari solebat: eius obseruationi ac cultui plereq3 uirgines e primoribus patrum ellecte pręfici. Quarum negligentia si forte sanctus ignis extīctus esset flagris a pōtifice maximo cędi uidebantur. ut a. P. licinio crasso pontifice maximo ī eam quę negligentius ignem custodierat Valerius scriptum reliquit. Incesti

uero crimine dãnatam uiuã subfodi institutũ est: Virginẽ Vestalẽ ut labeo Antistius scrip sit minorẽ quã sex ãnis maiorẽ quam ãnis decẽ natã negauerũt: capi fas est. Itẽ quę nõ prima et matrĩa et quę lĩgua debili sensuq3 auriũ dimĩuta esset: alia neq3 corporis labe ĩsignita sit. Itẽ cuius parẽtes alter ãboue seruitutem seruiuerĩt: aut ĩ negotiis sordidis ṽsantur: Eamue cuius soror ad id sacerdotiũ lecta sit excusationẽ mereri aiũt. Itẽ cui9 pater flamẽ uł augur aut q decemuir sacris faciũdis: aut qui septẽuir epulonũ aut alius est. Spõsę quoq3 põtificis et regis sacrorũ filię uacatio a sacerdotio isto tribui solet: neq3 eius legendã filiã qui domiciliũ in italia nõ haberet cõstitutũ est: ut Capito athenis reliquit scriptũ et excusandã eius qui liberos tres haberet. Itẽ edicto pretoris uirginẽ uestalem dialemue iurare nõ cogi sepe rescriptum est. Verba pretoris hec sunt. Virginẽ uestalem et flamineã dialẽ ait pretor in õni mea iuris dictione iurare non cogã. De eligẽda aũt ṽgine uestali hec obseruata sunt. Lege papia cautum est: ut arbitratu põtificis maximi uigĩti e populo uirgines legerentur: sortitioq3 ex hoc numero fieret incontione. Ceterum inquit ea lex uetustate ut plereq3 ali ę exoleuit. satisq3 ei lectioni fieri cœptum est:

ſiquis honeſto loco natus Pontificem maxi-
mum adeat offeratq3 ei ad ſacerdotium filiã
cuius dum taxat ſaluis regionis obſeruationi-
bus ratio haberi poſſit. Gratiam enim papię
legis per ſenatum fieri aiunt: hanc uirginem
a põtifice maximo capi uelut ab hoſtibus mo
ris fuit. Verba autem quibus tunc pontifex u
titur hęc ſunt. Sacerdotem ueſtalem ſacra fa
cere quę iuſſi pro. P. R. Quiritibuſq; uti opti-
ma lege fuit ita te Amata capio Amatę enim
nomine appellari omnes cõſueuerunt. Quot
ea quę prima capta eſt a Numma rege fuiſſe
hoc nomīe perhibeatur: ſimulatq3 igitur cap
ta atq3 in arce. Veſtę de ducta eſt illico ſine e
mancipationis ac capitis diminutione exit pa
triam poteſtatem et ius teſtamenti faciundi a
dipiſcitur. Incõmentariis autē labeonis quos
ſupra duodecim tabulas compoſuit ita ſcrip-
tum reperitur. Virgo ueſtalis neq3 hęres eſt
cuiq̃ inteſtato: neque inteſtate quiſq̃. ſed bo-
na eius tum redigi in publicum aiũt.

¶ De ſaliis Marti dicatis.

INter cętera ſacrorum inſtituta genera a
Numa rege: apoſteris etiam in honorem
habita id quid haud in minoribus fuit: quod
Marti ſcilicet Gradiuo uouit: duodecim e-
nim ad hęc uiros legit quos a ſolemni ſaltu.

Quo in sacris utebantur salios appellauit. his alios. xii. Tullus hostilius mox adiecit cũ romanis in aciem contra fidenates eductis. albani a romanis per speciem ꝓditionis duce Metio defecere. Datum autem his supra tunichã insigne aheneum pectori tegmen cęlestiaq; arma quę uocantur ancyla portare: ac per urbem canentes carina cum tripudiis solemniq; saltu incedere. Institutumq; ut in fine omnium carminun suorum Mamurium appellarent. Hunc Mamurium ĩclitum ea tempestate fabrum fuisse et cũ ancyle cęlo lapsum est Numa Pompilio quiritibusq; rem diuinam agẽtibus: huic Mamurio negotium datum cõplura huius similia ancylia effingendi tradũt quod quidem opus cum ille exquisitissima arte absoluisset: optionem utrum a se uellet postulari artifici Numam obtulisse quod ex eo peteretur nam exhibiturum uero. artificẽ nõ pecuniã sed gloriã pro mercede petiisse quod eius nomen a saliis in finem quorumlibet carminum recitaretur. Idq; per multa tempora in sacris et comitiis: ut ait Liuius obseruatum est. Eo autem huius ordinis sacerdotum numerum creuisse: ut ad collegium et collegii sacerdotum magistratum redactum fuerit.

¶ De collegio pontificũ et põtifice maximo.

Pontifices ut pleraq; alia sacerdotia ab ipso Numa ortos apud Liuium satis cõstat eisdem diu preterq̃ a patribus creari non licuit. Fuerũt autem ab initio hi numerũ quattuor. Postq̃ uero Maximorũ quorũcumq; hominum partem plebs tribunitiis rogationibus obtinuit: ad sacerdotia quoq; sacro sanctasq; ponates patere sibi aditum uoluit. Quattuor ergo alios creari ex plebe pontifices placuit. M. Valerio. et. Q. Apuleio consulibus omnibus unus prefectus fuerat a Numa Pompilio. isq; pontifex maximus appellabatur. Hic habet ex se sacra omnia exscripta exignataq;: q bus hostiis quibus diebus ad quę templa sacra fieri deberent eiusmodiq; diuinis in rebus unde erogandę pecunię sumptus fieri debeat cure pontifici est. Cęteraq; omnia sacra publica priuataq; sacris pontificis snbiecta sunt. Cum uero de religione de sacris dissensio est populus illum consulere pergit per utile illud fore ratus est Pompilius eius sacerdotii auctor ne ius diuinum negligendo patrios ritus peregrinosq; asciscẽdo turbaretur. Nec cęlestes modo ceremonias ducere: sed iusta quoq; funebria placando quę manes eiusdem pontificis erat. Apud eum quoq; tabula esse dicitur in qua solis et lune defectus quotiens lumini ca

ligo fit. et ãni mẽsiũq; et fastorũ ratio pspicit.
Pontifex ut Varro ait. Q. Mutius Scęuola a posse et facere appellatum esse dicere solebat sed ea denominatio a. M. uarrone haud satis probari uidetur. Nam et a põte & a facio poti9 appellatos putat: eo quod ab his primũ pons sublici9 factus ac sępe restitutus esse phibeat.

¶ De fœcialis sacerdotio

FOecialis sacerdotii nusq̃ apud romãos uetustiorem usum fuisse q̃ Tullo hostilio romę regnãte reperi: quẽ tamẽ ut Hostilio creatũ nõ affirmauerĩ: Ita ne quidẽ negauerĩ a Numa pompilio omniũ religiosissimo rege creari potuisse utcũq; tandẽ fuerit de nomine priusq̃ de. M. valerio fœciali regnante Tullo hostilio apud Liuium mẽtio est. fœcialis uero partes ĩ eo ṽsabantur maxĩe: ut fidei publicę ĩter populos pẽesset: neq; iustũ aliud bellũ fore cẽsebatur: nisi id p fœcialẽ fuisset indictũ: cũ uero pugnare desitũ est. fœderĩ fides pacis cõstituebatur: quę fœdera aliqñ fidera appellata ab Ennio: quod fidei faciũdę causa ĩtroducta sunt. M. varro testis est: fœcialẽq; ipsũ a fide et faciendo dictũ esse idẽ existimat. Forma uero feriẽdi p fœcialẽ fœderis huiuscemodi ẽ qua nulla ut liuio placet uetustior esse memoratur. Fœcialis ĩquid regẽ Tullũ ita rogauit.

d

Iubes ne me rex cũ patre patrato populi alba
ni fœdus ferire? Iubẽte rege Gramina inqt te
rex posco: rex ait pura tollito: fœcialis gramis
herbã purã attulit: postea regẽ ita rogat. Rex
facis ne tu me regiũ nuntiũ. P. romani Quiri
tũ? Rex respõdet: quod sine fraude mea Qui
ritũue fiat facio. Fit ergo tũc fœdus: multisq;
id v̄bis peragit legibus ĩde recitatis. Audi in-
qt Iupiter. Audi pater patrate populi albani:
audi popule albane: audi ut illa palã prima po
stremaue ex illis tabulis ceraue recitata sũt si
ne dolo malo: utiq; ea hodie rectissime ĩtellec
ta sũt: illis legibus populi romani prior nõ de
ficiet: si ŏfecerit publico cõsilio: dolo malo: tu
illo die Iupiter ita. P. R. ferito ut ego hũc por
cũ hodie feriã. Tantoq; magis ferito: qͣto ma
gis potes solesq;. Id ubi dixit porcũ saxo silice
pcutit. Eodem modo ps altera p suos sacerdo
tes suũq; dictatorẽ pagit. Cum aũt bellũ p fœ
ciales inducunt hoc more utũtur Fœcialis ha
stam ferratam preustã aut sanguineã ad fines
eorum quibus bellum ĩdicit defert. nec minus
puberibus tribus p̄sentibus hec adiecit. Quod
populi priscorum latinorũ hominesue prisci
latini aduersum populum. R. quiritum fece-
runt: deliqueruntque populi. R. bellum cum
latinis priscis fieret ab eã rem ego. Po. q; ro.

populus priſcorum latinorum hominib9q3 latinis bellum indico facioq3. Id ubi dixit haſtã infines eorum emittit: ex quo bellum eſſe ĩtelligitur. ℂ De patris patratis ſacerdotio

PAtriſpatrati ſacerdotium et ſi apud Liuium a fœciali haud differre uidetur aliquando etiam longe abfuiſſe apparet: tamen et nomen iſtius illiuſq3 atq3 offitium nõ nihil intereſſe uideãtur utiq3 de utroq3 ſeorſum dicere uiſum eſt: ut cũq3 eſſet his deſcriptis nõ certe offiria ĩmutauerim ſed partes plures dũtaxat aſcripſerim. patriſpatrati uſus eadẽ tẽpore quo fœcialis apud romanos prodit: nam et inferiendis a fœciali fœderibus patriſpatrati opera auctoritaſq3 exigebatur. Ad patrandum enim ideſt ſanciendum iuramẽtum. Vbi de fœderibus conuerat admitti conſueuerę creauit autem. M. Valerius primus fœcialis. Sp. fuſium primum patrempatratum eo bello quod Tullus Hoſtilius cum priſcis latinis geſſit. Verbẽna cap̃ capilloſq3 cingens: alias prętera partes: ablata ſcilicet ab hoſtibus repetendi patripatrato dedit. Ancus Martius eum morem ab antiquiſſima. equiculorum gẽte repetens eius rei formula antiquiſſima eſt huiuſcemodi legatus idemq3 paterpatratus ubi ab fines eorum uenit unde res repetuntur

capite uelato.filo aũt lane uellamen eſt:Audi
Iupiter inquit Audite fines cuiuſcũq3 ſint gẽ-
tis. Numĩa audiãt fas:ego ſum publicus nun
tius populi romani iuſte pieq3 locatus uenio.
verbis meis fides ſit peragit deinde poſtulata
Inde Iouem teſtem facit.Si ego iniuſte impie
q3 illos homĩes illas res dedere populo.R.mi
hiq3 expoſco tum tu patrię compotẽ nonq̃ ſi
nas eſſe:hęc cũ fines hęc quicunq3 ei primus
uir obuius fuerit:hęc portã ĩgrediẽs: hęc forũ
ĩgreſſus:ſi nõ dedũtur quę expoſcit dieb9 tri-
bus et trigĩta tot.n.ſolẽnes ſunt ꝑ actis ita bel
lũ indicit Audi Iupiter et tu Iuno Quirine:di
iq3 õnes celeſtes:uoſq3 terreſtres uoſq3 infer-
ni audite:ego uos teſtor.Populũ illum quicũ
que eſt:nominat:iniuſtũ eſſe:neq3 ius ꝑſolue
re:ſed iſtis rebus ĩ patria maiores natu conſu
lemus quo pacto ius ñoſtrũ adipiſcamur cum
his nũtiis adcõſulendũ romã uenit confeſtim
rex dictator:cõſul ſiue quis alius ſenatum ha-
buerit ex his ferme patres cõſulit uerbis qua-
rum rerum litium cauſarum cõduxit paterpa-
tratus.P.R.Quiritum patripatrato priſcorũ
latinorum hominibus uel priſcis latinis:quas
res nec dederunt nec fecerunt nec ſoluerunt
quas res dari fieri ſolui oportuit:Dic inquit&
quem primum ſententiam rogat quid cẽſes:

Tum ille puro pioq; duello quęrēdas censeo. Itaq; consentō consiscoq;. Inde alii ordīe rogantur quandoq; pars maior eorum qui aderant in eadē sententiā ibant. Bellum erat consensu fieri solitū Vt fœcialis iactu hastę ut dictū est bellum indicere.

¶ De rege sacrorum.

Ex sacrorum qui idem sacrificulus dicitur creari cœpt9 Iunio Bruto et. M. valerio primis consulibus. Eius creandi occasionem dedit quod cum nup exactis regibus plęraq; sacra a solis regibus obiri consueta regū exactione uacare uidētur: idq; moleste admodum populus ferret: ut pote quod cultui diuino regum exactione derogatum uideretur: sacerdotem creari placuit quem quominus auctoritatis eidem in esset regio nomine decorauit sacrorum regem appellantes: subiecerunt tamen pontifici maximo ne si nullius fuisset dictioni suppositus: ia; exacti reges reducti rege esse uiderentur: uel crederentur Quę uero huic partes iniunctę sacerdotio essent nunc temporis minime reperiuntur.

¶ De gallis matri deum dicatis

GAllos quidem Berecyntię siue illā matrem deorum dicere mauis dedicauit ātiquitas: eamq; religionem ut plęrasq; alias e phrygia romam traduxit: ex eo quidem tem-

pore quo huiuscemodi carmen ex libris sybil
linis relatum est. Mater abest: Matrem iubeo
romanę reqras. Cũ uenerit casta est accipien
da mãu: hoc respõsũ cũ diu torqueret patres
quę. n. mater esset: aut ũde petẽda nõ satis re
pirĩ poterãt physici. Apollõis oraculũ cõsultũ
miserĩ. Missi huiusmõi respõsa retulerũt. diuũ
Apollo inqt matrẽ accersite: quã: ideoq3 qdẽ
iugo r̃pietis. misi ergo ĩ asiã legati datũ nego
tiũ ut pq̃sitũ ac tãdẽ cõpertũ simulacrꝝ romã
duceret. Sed cũ Attalus rex asię comperti a le
gatis simulacri traiectionẽ negaret romanis
frustra iã abire parantib9: uocẽ eisdẽ et credi
tum esse deę auditã ferunt. Ipsa inqt peti uo-
lui romãq3: quod deoꝝ omniũ dignum domi
ciliũ est deduci: quo miraculo exterrit9 Atta-
lus romanis illico simulacri trãslationẽ cõces
sit Mari ergo trãsuecta romã ut traditum est:
cũ tyberi nauis simulacro honusta uectaretur
oĩ genere hominũ ex urbe ꝓdeunte cũ carmi
nibus sacrisq3 nauium sicco lictore ad hęsisse
ferunt: et cum oĩs multitudo funib9 ĩ iectis sũ
mo conatu adniteret: nulla demũ ui auellere
hęrẽtẽ ualuit. Erat aũt ĩ turba matronaꝝ Cla
udia qnta ṽgo uestalis p̃stãtissimę formę: cui9
exq̃sitio habitu multisq3 pleno illecebris uiola
tę ci9 ṽgĩtatis publica suspicio circũferebatᷣ.

Procubuit ergo puella ad pedes simulacri o-
rans obtestásq; deam sic inquit. Lese uirgini-
tatis me ream criminantur: tuum dea testi-
monium uti rē iudices queso: ut si tuo dānata
testimonio dea fuerī admissam mortē luam.
Sin hac labe purá argueris tū tu castissima ca
stas manus ꝓsequere obsecro. Vbi hęc dixit
reste qua ligata erat nauis manu arepta nauis
puellę admodū parū conātis tractū facile ꝓ-
secuta est. hoc pacto ī urbē deductam Scipio
Nassita solus dignus cuiꝰ manibus tangeret
reciperetur que simulacrū iudicatus est. Datū
ergo Scipioni negotiū. ut templū deę magni-
fice strueret: eius cultui sacerdotes dedicaret:
quos mor̄ deę uetusto spadones esse oporteat
nō alio pacto ad id sacerdotiū legādos cuiꝰ q
dē instituti. hoc ī cause fuisse cōmemorāt. Di
lexisse Cybelē puerū q̄dam phrigiū: dilectoq;
hanc cōditionē adiecisse ne cui castitate pollu
ta adniteretur. puerꝝ tn̄ nymphā Sagaridē de
perisse: et cū apud eā sub arbor̄ ei nymphę di
cata una quiesceret: nactam dormiētes deam
arborē cū ipsa nympha trucidauisse. Adole-
scentē metu exanimatū inuicinū montem cu
ī dindyma nomē est cōfugisse: doloreq; amē-
tem: pudoreq; admissi facioris membrū quo
deliquerat abscidisse. hac ratiōe facti dea me

mor p eiusmodi homines perpetuo sibi mini strari uoluit. Gallorũ uero nomẽ a flumĩe phygię uetusto: quod tẽplo huius deę uicinum est tractum ferunt: cuius ut ferunt fluuialis undę ea ius est: ut potans insanire compellantur.

¶ De duumuiris sacrorum

DVumuiri sacrorum quantum monumẽta ueterum legens consequi ualui sacris libris legendis carminibus quę sybillę fatisq; populi interpretandis pręerant ut Apollinis sacri. aliarumq; cerimoniarum antistites erãt et quotiens prodigia aliqua magnos aliquos rerum euentus auspicantia emersissent: lecti sterniis ad puluinaria deorum factis uti illorum minas auerruncarent: suppliciis sacris quę placabant. Eorum etiam ritu prospere gestis rebus supplicationes decernebãtur. huius sacerdotii nullam ãtea mentionem repperi quam quo tempor ędes Castori per filium Postumii secundi dictatoris qui tunc duumuir dedicatus est: latio enim bello pater ipse dictator uouerat: Cęterum cum multo tempore duo ab hoc ipsum sacerdotium uiri creati essent: ac plebs de suo quoque corpore creare consules cęterosq; magistratus pergeret: neque ad ipsum satis uirium esset: obtinuit tandem ut qui duumuiri in eam diem creati fuissent: decem

uiri crearentur quinquę ex patribus totidē ex plebe ellectis:quare ex duumuiris decemuiri appellari cœpti sūt. ¶ De septēuiris epulonū

SEptemuiratum epulonum q̄q̄ ut coniectari potest genus esse sacerdotii pręsumatur:propter ea quod cum de uocatione uestalis sacerdotii agitur filię auguris decemuiri sacrorum flaminis septemuiri epulonum ab hoc sacerdotio excusationem merētur: Inter sacerdotia hoc ipsum subiungitur:ut cūq3 id fuerit quoniam nihil quicq̄ de hac re mediocris etiam fidei auctoritatisque repperi:quod huic ordini officium commissum esset: ausus asserere non fui. Plinius tamen cū esset rationem habiturus cū quasi p̄p futuros astātes timeret dixit stabat medio cōsularis:modo septemuir epulonum. Sunt ad huc romę in pyramide quadrato incisa hęc uerba. Opus absolutum diebus .c xxx. et testamento. c. cornelię. TR. Pl. septemuir epulonum.

¶ De magistratibus religioni nō spectatibus.

SEd qm̄ nunc de reliquis magistratibus qui ad religionem non p̄tinent tractar̄ intēdimus. aliiq3 omniū magistratuū maiores alii uero mīores sunt:qui maiores:q̄ ue minores essent paucis aīaduertendū est. Nā A. Gelli9 plęraq3 hac ī re ex. M. Messalę auguriis li

bris dicta reliqt: cuius uerba hęc sunt: patritiorū auspicia ī duas potestates diuisa sunt. Maxima sunt pręctorū censorum consulū: neq3 tamen eorum omniū inter se eadē aut eiusdem potestatis sunt: ideo quod collegę non sunt cēsores cōsulū aut ꝑtorū: ꝑtores collegę. cōsulū sūt Ideo neq3 ꝑtores aut cōsules cēsoribus neq3 consulibus cēsores: aut pręctoribus turbāt aut retinēt auspicia. At censores īter se: rursus pręctores consulesq3 inter se et uitāt et obtinēt auspicia. pręctor et si collega consulis est neq3 pręctorem neq3 consulē iure rogare potest: ut quidē nos a superioribus accepimus: aūt ante hęc tempora obseruatū est: et in cōmentario .xiiii. c. Tudicani patet: quia īperium minus ꝑtor maius habet consul: et a minorē impio minor a maiore autē maior collega rogare iure non potest. Nos his temporibus pręctores pręctore creante ueterum auctoritatē sumus secuti: neq3 iis auspiciis in comitio fuimus: Censores ęque nō eodē rogantur auspicio quo atq3 consules et pręctores. Reliquorum uero magistratuū minora sunt auspicia: idest illi maiorēs hi minores magistratus appellantur Maiores centuriatus inquit comitiis: minorēs curiatim ac tribuni fiunt. Ex omnibus his Messalę uerbis inquit manifestum est: qui sint minores.

Magistratus: et quamobrē minores appellantur sed et collegam esse et prętorē consuli decet: quod eodē auspicio creātur. Maiora autē auspicia dicūtur habere: quia eorum auspicia magis rata sunt q̄ alioꝝ. consul ab oīb9 magistratibus et cōtionem. et comitiatum auocare potest: Pręctor & contionē & comitia usq3 quaq3 auocare potest: nisi a cōsule. Minores magistratus nusq̄ neq3 comitiatum neq3 cōtionē auocare possunt. Ea re qui eorū primus uocat ad comitiatum: is recte agit: quoniam bifariā cum populo agi non potest: nec auocare alius alii potest si contionem habere uelit: uti ne cū populo agāt. q̄uis multi magistratus simul cōtionem habere possint. Ex his uerbis Messalę manifestum est aliud esse cum populo agere aliud contionem habere: nam cum populo agere est rogare quid populum & quod suffragiis suis iubeat aut uetet: contiōem autem habere uerba facere ad populum sine ulla rogatione.

¶ De Senatoribus

SEnatorum originē a Romulo institutā esse nemo ambigit: qppe q urbis parēs et cōditor cum iam nouam ciuitatem uiribus et robore iuuenum affatī a se mūitam cerneret. haud minoris momēti fore ratus si eandē cōsilii ope fulsisset: exprimoribus patrum qui

um aderant ciuibus centum numero elegit.
quos ob honorem patres: ob ętatem senato-
res appellauit. ut apud lacęđmonios senes ap
pellari eos qui summum quendam magistra-
tum gerant Cicero ait: Qui uero ex his patri
oris centum patribus geniti sunt. patritii nun
cupati sunt. Hunc ordinem mox Tullus Ho-
stilius expleuit alba a se diruta albanisq; in ur
bem inductis. Tum Tullios. Seruilios. Quin-
tios Gegamos clodios in senatores accepit. E
xactis autem Brutus regibus consul exhaustū
bonis uiris senatum intuens: primores eque-
stris ordinis ascribi ī senatores operam dedit
illosq; conscriptos patres appellauit: exquo tē
pore patrum conscriptorum appellatio locū
habere instituit. penes hos quidem senatores
adeo semper totius rei. P. summam īnixa est:
ut ne reges quidem consules aut dictatores: a
ut alius quispiam magistratus inconsulto se-
natu quippiam molliretur: adeo ut cum Tar-
quinus superbus plęraq; pręter senatus aucto
ritatem decerneret: tunc demum amisso regi
o nomine tyrannus appellaret̃. Senatores ue
ro triplicis ordinis fuisse repperi: alii enim pa
tritii alii pedari nonulli uero conscripti appel
labantur. Patritii sunt hi maxime qui centum
illis patribus a Romulo lectis geniti sunt. Cō

ſcripti uero ſenatores hi qui regum cõſulum cẽſorumue decreto inſenatũ lecti ſunt. Pedarios autẽ ſenatores uariis rationibus appellatos inuenio. Alii.n.quod hi non haberent ſententię dictionẽ in ſenatu:ſed in aliorũ ſententias pedibus irent dictos pedarios putant. Alii quod eſſent plęriq3 qui magiſtratus curules adepti ſella curuli in ſenatum ueherẽtur. Qui uero pedibus iter facerent pedari nominabãtur. M.aũt varro equites quoſdã eſſe ait:quibus amplioribus magiſtratibus fũctis nõdum tamẽ acẽſoribus ĩ ſenatores lectis nõ eſſe ius dicendę ĩ ſenatu ſententię cum tamẽ in ſenatũ uenire liceret:ſed quas ſententias prĩcipes dixerãt in eas deſcẽdebant. De ordĩe uero ac ratione cõſulendi.ſenatus:quę uſquã repperi ea potiſſimũ adiiciã. Aliq̃n enim primo rogari mos fuit:qui princeps in ſenatu acenſorib9 poſitus fuerat:nõnunq̃ uero ut hi prius rogarẽtur : qui cõſules deſignati eſſent inſtitutum eſt:Cicero autem in eo libro quem inſcripſit Catonem maiorem de ſenectute Tantũ alq̃n ſenectuti honoris tributum ſcribit quod ut qſ q3 natu grandior eſſet:ita prior in ſenatu ſententiam rogaretur uſu tandem introductum eſſe dicitur:ut quẽ conſul ipſe rogaſſet:is prior ex ſententia uerba faceret. Alium tamen

quam consularem uirum rogari fas fuisse ne-
gant: Ex qua sane consuetudine. C. Iulius Cę
sar in eo consulatu quē gessit cum. M. Bibulo
tris duntaxat uiros extra ordinem rogasse di
citur. M. Crassum. CN. pompeiū. et. M. Cato
nem. Post. M. Crassum. CN. pompeiū ubi fili
am ī matrimonio sibi collocauit rogar̄ primū
cœpit: Cuꝫ uero. M. catonem rogaret: atqꝫ is
de quo consulebatur de re. P. nimis forte di-
ceret: lōgioreqꝫ ꝓinde oratione uteretur: qua
omne fere tēpus qđ ē habēdo senatui tereret
Cęsar iuatorem uocauit: Mqꝫ catonē quoniā
finem nō faceret pręhendi loquentē et in car
cerē trudi iussit Catonem cum trahi imperio
pararet senatus cōsurrexit et ad carcerē pro-
sequebatur: cuius rei quasi īuidia motus cęsar
destitit: atqꝫ emitti iussit De more aūt habēdi
senatus. M. Varro rogatu pōpeii librū edidit
cū ille primū cōsul cū. M. Crasso fuisset desi-
gnatus: creditur qa foris militięqꝫ ad eā ętatē
occupatus: uelle ciuilis cōsuetudinis cuiꝰ erat
expers fieri pitior. Sed eum librū in ipsa Var
ronis ętate periisse. idē ipse ī epistola ad Opi-
nianicū scribit: qua in epistola multa scribere
Varronē id generus. A. Gelius incomētariis
noctiū atticaꝝ refert. Primūqꝫ ibi scriptū fu-
isse per quas personas senatū haberi liceret.

Nominat dictatorem consules pretores Tri. Pl. iter regem prefectum urbi neq3 ullis aliis ius fuisse: senatum frequentem fieri iubere asserit. Addit deinde extraordinario iure tribunos militares qui proconsulibus essent. Item decemuiros quibus tamen imperium consulare esset. Item triumuiros rei. pu. constituende causa creatos: ius consulendi senatum habuisse. De prefecto aut urbi latinorum utrum senatum haber liceret non satis conuenire ait: qui licere negauit quod ne ille quidem senator sit p i de ius dicende in senatu sententie non habeat in rationem adducunt eaq3 etate que no dum senatoria sit creari. M. autem Varro et Acteius capito ius esse profecto huius senatus habendi aiunt: quandoquidem et trib. ple. quamqui no essent sonatores ante Accinium plebiscitum ius senatus habendi esset Scripserat etiam de intercessionibus illis: uidelicet ius interdicendi fuisse: qui uel ea potate uel maiore fuissent iis qui senatus: consultum aut plebiscitum: uel aliud decretum rogarent De loco habendi senatus: aut senatus consulti rogandi nisi in locis per augures constitutis que tepla appellabat haberi rogariue potuisse negabat. Vnde & curiam hostiliam pompeiam & Iuliam cum profana essent tepla per augures constituta sunt

De tempore uero habendi ſenatus ita ut dixerit. Ante exortum inquit ſolem: aut poſt eius occaſum ſenatus conſultum irrutum eſſe. Opus et cenſorum fuiſſe per quos & quo tempore factum ſeu conſul eſſet animaduertere. De ętate autem ſenatoria etiam adoleſcẽtibus ſenatorum ſenatum ingredi licuiſſe ueterũ monumenta legẽtibus apparet. Quominus uero tandem in ſenatum illi ętati uenire liceret papirii prętextati factum in cauſa fuit: ut Valerius Maximus ſcriptum reliquit. Tunc igitᷣ conſtitutum ne cui paucioribus uiginti et quĩque annis nato ſenatum ingredi liceret: ut apud Plutarchum in uita Magni pompei. Itẽ apud ius ciuile romanorum quo nos etiã hoc tempore utimur facile conſpicari.licet. Qui uero ſenatum habiturꝰ eſſet auſpicari primo atqꝫ ĩmolare hoſtiam debere idem varro cenſebat. Docuit etiam de diuinis rebus priuſq̃ ꝺ̃ humanis adſenatum eſſe referẽdum. Item ſenatus conſultum duobus modis fieri: aut ꝑ diſceſſionem ſi conſentiretur: aut ſi res dubia eſſet per ſingulorꝫ ſententiam. De pignore quoque capiendo: de multa irroganda ſenatori: q pro tempore in ſenatum ueniret debuit non interfuerit: Quantum uero ad ſenatorum familiam pertinet: ſenatoriarum perſonarũ ap

pellatione etiã uxores contineri decretum est Adoptiuos autẽ filios & si antequã patres in senatũ ducti essent se se in adoptionẽ dedissẽt senatores esse placuit: Siqs autẽ ex patritiorũ ordine plebeio homini se in adoptionẽ dediderit patritiũ tñ manere cautum est quam legem ea tẽpestate nullã fuisse arbitror: cum. P Clodius uir patritius quo tẽpore tribunitia potestate fungeretur: qua adṽsus Ciceronẽ factione uteretur plebeio homini sed adoptãdũ prębuit cõtra senatoꝝ filię: nisi quę senatoriis hominibus nuptui traditę essent clarissimarũ fœminarum noĩe non cõtinerẽtur Senatores uero filiũ a patre emancipatũ: et si filii nomẽ iure ciuili amittit senatoriam tñ retineꝛ dignitatẽ creditur. Postumi autem q̃uis post patris mortẽ nascuntur senatorii tñ homines appellabantur: Eũ uero qui postq̃ pater senatu motus est concipitur et nascitur non esse senatoris filiũ proculus et pegasus opinabantur: siqs uero ante cõceptus fuerit: q̃ eius pater senatu moueretur: non nocebit filio casus patris quo minus senatoris filius esse cẽseatur: sed si pater anteq̃ cõciperet filium senatoriam dignitatem amisserit ac deinde decesserit filii autẽ inaui senatoris potestatem reciderent : & si non quasi senatore patre nati uideantur sena

torii tamen esse censebantur. Mulieres autẽ senatoribus primo deinde ĩferioris fortis hominibus in matrimonio collocatę clarissimarum fœminarum ordinis non sunt. Itaq3 impetrare plęraq3 aprincipibus solent: ut nuptę iterum inferioribus uiris senatoria nihilhominus maneãt dignitate. Vt dicitur diuum Augu. Iulię Manię consobrinę suę indulsisse: senatores uero senatorio ordine admotos quãuis capite non minuuntur et ciuitatem retineant iudicare tamen ac testimonium dicere ꝓhibet lex Iulia repetundarum.

¶ De Tribunis celerum equitum

TRibunos celerum equitum Primus Romulus creasse fertur: cum tres equitum centurias: quarum opera in omni rei publice discrimine uteretur ascripsit. Eas centurias Taciensium & lucerum appellauit. Rannensium a Romulo. Taciensium a Tacio. Lucerum uero denominatio ut Liuio placet incerta est. Quos autem ternos his prefecit uiros quos ex trib9 delegit tribulus tribunos nominauit. Fuisse aũt numero tercẽtos ait equites eo qꝺ singlis curiis q̃ trigĩta erãt. x. ascriuerit Quod uero celeriter ac currere eos uoluit: si quando illorum opera res. P. indigeret appellari celeres uoluit. Sunt etiã qui a Celere quo

dam qui primus his ordinibus a Romulo prę-
fectus fuerit Remi ĩterfectore hoc nomen in
ditũ esse opinentur: ut Ouidius ĩ libro fastorũ
significare intelligitur. ¶ De quęstoribus

QVęstoribus creandis origo uetustissima est et ante omnes pœne magistratus instituti sunt. Gratianus autem in eo libro que3 de potestatibus scripsit ipsum etiam Romulũ et Numam duos habuisse quęstores: quos nõ sua uoce sed populi suffragio creatos scriptũ reliquit. Cęterum ut Romulum quęstores habuisse non usq3 quaq3 notum est. Ita Tullum hostilium regem quęstores habuisse constare inquit. Quod uero publice querendę pecunię ꝓpositi essent appellatos quęstores aiũt. Quęstorum uero partim ęrarii et urbanę pecunię curam agere: prouincias partim exigẽdis uictualibus sortiri plęrique ut ille gratianus dixit epistolis ĩ senatu legendis occupari: hique nũcupari candidati principes. Nõ nunq̃ aũt maleficia conquireř quęstoribus negotio traditũ est: ex quoꝝ exercendis quęstionibus quęstores dictos fuisse. M. varro opiari uideť. Quęstores ut fere omnes reliquos Magistratus tã plebeios quam patritios promiscue creari obtinuit: quę potestas quoniam minoribus ascribitur neque pręhensionem neque uocationẽ

habet:& quemadmodum priuati in ius ad p̃torem uocari solent:eadem gerendorum honorum dicendęq3 in senatu sententię initium fuisse perhibetᷣ:etiam quia de capite ciuis romani iniussu populi non erat lege permissum consulibus dicere. Propterea quęstores constituebātur a populo. qui in capitalibus preęssēt rebus:hi appellabantur quęstores parricidii: Quorum et meminit lex duodecim tabulaꝝ.

¶ De integra potestate

Omulo ergo humanis iam rebus subducto fluctuantibusque patrum animis quo pacto rem publicam procurarent: quem inde in mortui regis locum suffecturi aut quo tandem pacto essent:ne noua multitudo sine rege ac duce passim uagharetur:ac uicinoru3 tandem satis irritatis animis urbem rectore uacuam uis aliqua externa adoriretur: difficultati rerum consulere rati cētum patres ex cedere:de curiis singulos ex singulis legunt: qui summę rerum pręessent. Ex his unum qui cūm insignibus imperii & fascibus esset decernunt:quinque dierum spatio finiretur imperium:eoq3 pacto uicisim inter se sortiebantur dum orbe exacto annus circum ageretur. Sed huius imperii cum iam per tesum uideretur: ac plebs pro uno rege centum sortitam esse

quereretur: audirētq3 ea moueri patres: quod uel imperium posciturí esse uidebātur per speciem beneficii ultro offerentes rati summam potestatem populo permittunt statuunt ue ne plus iuris ac potestatis futuro regi permitterent: quam apud se se retinerent: simul decernunt quem populus ipse regem iussisset: ita demum ratum haberetur si patres auctores extitissent. Tum rex contione aduocata quod bonum iustum fœlixq3 sit inquit. Quirites regē create: si dignum qui secundus a Romulo sit creaueritis patres auctores fient: atq3 ea conditione regem creabant: apud quem ergo sūma rerum erat: dum regia potestas uacans erat: interrex appellabatur. Apud minores uero romanorum cum rei. pu. causa abessent cōsules: neque habendis comitiis interesse possent: siue uitio consules creati essent: si dictatorem comitiorum causa dici non placuisset res ad interregnum deducebatur ac per īterregem consularia comitia habebantur.

❡De duumuiris capitalibus

SI duumuiratus capitalis repetere originem uoluerimus usque a Tulli Hostilii regis temporibus erit repetenda. Is enim bellum cum albanis gesturus: copias iam ecampis in aciem eduxerat. Tum Metius Suffectius albanorum dux regem romanorum ad col

loquium uocauit: ubi in conspectum uenerũt diu de conditionibus pacis inter eos agitatuʒ est hanc tandem conditionẽ iniuerunt. Erant in exercitu albano trigemini fratres: qui Curiatii appellabantur: ut hi cum trigeminis Horatiis romanis ferro dimicarent: utrius exercitus uictores essent: is populus cum bona pace alteri imperaret. Armati ergo hinc oratii illinc Curiatii in campum prodeunt diu uario marte pugnant: ad extremum tres Curiatii atque hi quidem omnes. saucii duos ex Horatiis obtruncant tertio integro relicto: iuuenis ergo integer corporis animique uiribus ne si stando triplices tutari ictus non posset ambir campum instituit. Ex Curiaciis qui ualidior erat metu exanimatum fugere ratus persequi illum ęgre licet pergit: Horatius ubi alterum longe ab aliis esse cernit Curiatium aggreditur: parumqʒ ualidum facile obtruncat ac currentem fratri ferre auxilium primo illo etiam inferiorem & uix sustinentem arma facilius occidit. Tertium graui uulnere metuqʒ graui ore minore negotio: cõfodit. Iuueni ergo Horatio oĩum consensu gloriosissimus triũphus decernitur: triumphanti ergo cum omne genus hoĩuʒ tũ Horatia soror ueĩt obuiã. hęc horatia alteri excuriatiis forte despõsata fuerat

quę ubi conſpexit occiſi nuper a fratre uiri pē
dentes ab haſta exuuias: lamentis & fœmine
o eiulatu complebat omnia: cuius rei indigna
tione ſororem interfecit ratus publicam lętiti
am turbaſſe. Triumpho ergo acto Horatius
ad regem trahitur: in carcerem ſeruādus tra
ditur. Ergo omnium ſententia Horatium ca-
pite damnabat: ſed recens tam inſignis facti
memoria per multum fauoris a rege ipſo ſibi
uendicat. Dillationem ergo iudicii rex queri-
tans tum primum duos uiros creat: quęſtionē
iudicii ab ſe illos reiicit: Quid plura? duumuiri
plectendum capite Horatium pronuntiant:
ſed Horatius ab illa ſententia populum ap-
pellat: res ad populi iudicium reiicitur. Tum
uero ſenis orbi que trium liberorum parentis
lachrymis: & pro contione orationibus acta
inſignis actę rei recenter memoria rerum iu-
uenem populus abſoluit. Tum ergo duumui-
ris capitalibus initium eſſe cœpit: unius tamē
augumēto triumuiri collegę facti ſunt. Quod
uero capitalibus quęſtionibus pręeſſent & car
ceris rerum capitalium agerent cuſtodiam ca
pitales appellati ſunt: cuius etiam magiſtratꝰ
in dannatione. M. Malii capitolini opera uſū
. P. R. Liuius meminit. Eorundē inte ritu triū
uirorum in eos qui cum. L. catilina coniuraue

rant animaduersum est: ut meminit. Salustius.

¶ De prefecto urbis

DE prefecto urbis nusq̃ antea quicq̃ reperitur quã ỏ. sp. Lucretii patris Lucretię prefectura. Non tamen alios reges preter tarquiniũ Superbũ prefectos urbi creari potuisse negauerim. Quo se se res uertãt: cum regibus proficisci opus foret: penes prefectum urbis summa rerum relinquebatur. Vbi autem imperium propagatum est totius italię iurisdictio ad prefectum urbi delata est. Omnia enim crimina quę per totam italiam admittebantur ut epistola diui Seueri ad Fabium Cillonem cautum est prefectura urbis sibi uendicat. In initio uero eius epistolę ita scriptum esse prohibetur. Cum urbem nostram fidei tuę cõmiserimus: quicquid intra urbem admittit ad p̃fectum urbis uidetur pertinere: Sed & siquid intra centesimum lapidem admissum sit: prefecti urbis ad cognitiõem pertinet: si ultra cẽtesimum lapidem admissum fuerit: prefecti urbis notio non erit. Audiet seruos qui ad statuas confugerint: aut qui de dominis conquerãtur: quod de suo peculio empti non manumittantur. Audient dominos egentes: et qui se ęgros esse dicant: desiderentq; sibi a liberis suffragium impẽdi religandi etiam deportãdiq;

in ĩsulam potestatem pręfectus huiusmodi obtinet. Siquis autem seruum suum ĩ uxorem suam adulterium cõmisisse asserit apud pręfectum urbis erit audiendus : neque est alienum ab eius potestate: ut corã ipso interdicto quod ui aut clam exercetur. Solent item ad pręfectum urbis tutores curatoresq; remitti qui male in tutella curaq; uersati fuerint: quique grauiore animaduersione: q̃ ut suspectorum crimen incurrant ĩdigent: seu quos probari possit datis nũmis tutellam occupasse: seu accepta merce operam dedisse: quo minus idoneus tutor assignaretur alicui: uel consulto circa edendum patrimium eius quantitatem minuisse: siue euidenti fraude pupilli bona alienasse Idquoq; ĩ iunctum est huic magistraui a diuo Seuero ut mancipia tueatur ne prostituantur Curare pręterea pręfectus debet: ut numulari probe se agant circa suę professionis negotia obeunda tempereturq; ab his quę leges non admittunt. Si autem patronus se a suo liberto docuerit: aut cõtumeliosum sibi libertum queratur siue se cõuitium ab eo passum: liberosue suos: uel uxorem aut quid huic simile obiectũ fuerunt pręfectus urbi adiri solet: & pro modo querelę corrigere eum aut comminari aut fustibus castigare aut ulterius procedere ĩ poe

nã ſolet. Quod ſi delatum ſe a liberto: aut cõ-
tra ſe cum inimicis conſpiraſſe doceat: etiam
in re tali pœnam in eum prefectus conſtituet
curam etiam rei macellarię omnis ut iuſto p̃-
tio ueneat: at offitium prefecti pertinet: & ide
o forum boarium ſuarium piſcarium: et oleto
rium ad eundem prefectum pertinet. Ad tuẽ
dam quoq; populorum quietẽ diſpoſitos ſta
tionarios milites habere debet: curareq; ut ſi
bi quod ubiq; agitur p delatores renuntietur
Poteſt etiam urbi interdicere negotiationi:
profectionibus aduocationibus & foro ad tẽ-
pus & imperpetuum Sed cum multo tempor
prefectus urbi creatus fuerit. Demũ illius dic
tione delata & ad pretorem tranſlata: latina-
rum feriarũ duntaxat creatris cœptus eſt: &
cũ ceterorum omnium magiſtratuũ fora quieſce-
rent: ſoli prefato urbi latinarum ſubirẽt: ne quis
alteram magiſtratuũ ſpeciẽ arbitraretur ple-
raq; que ad prefecti dictionẽ ptinere uidebã-
tur de induſtria omiſſa ſunt. ¶ De cõſulibus

CONſularem poteſtatẽ regię poteſtatis e
xẽplo accerſitam fuiſſe uetuſtatis monu
menta declarant: exactis. n. regibus duo uiri
creati ſũt: qbus preterquẽ quod ãnuum impe
rium datũ eſt nihil aliud ĩmutatum eſt Itaq; lic
tores et trabeã: ceteraq; regũ inſigna tenuer.

Quod autem consulere rei.pu.deberent cõsu
les appellauere:iniunctumq; ut omniu; quę e
re.pu.fore arbitrarentur diligenter curam a-
gerent. Primi cõsules post exactos reges fue
re.L.Iunius Brutus et.L.Tarquinius:collati
nus.Brutus cum collega egit: ut penes alterũ
dumtaxat fasces forent:ne si penes utrunque
populus cõspexisset:duplicatum terrorem ex
uno ad duos reges quereretur . Duodecĩ erat
numero lictores qui cum fascibus uirgarum
securim cuiquam consulum pręferebant:quẽ
numerum lictorum collegisse Romulum fe-
runt:eo quod duodecim uultures in auentino
monte:cum auguriis cum fratre contenderet
inspexit Nonnullis autem atq; idoneis aucto
ribus hoc ut plęraq; alia: scilicet apparitores
sellam curulem togam & pętextam ab etru-
scis populis finitimis asciuisse uerisimilius ui-
detur.Etruscos.S.cum duodecim populis cõ-
starent:rege commĩter creato unum lictore;
regi singulos exibuisse.Lictores autem a ligã
do dictos existimant:quod quem consules p̃-
hendi ligarique iussissent pręsto essent ad prę
hendendum:&uenientes consulibus obuiam
de equo descendere iuberent.Imo aũt Bruto
altero ex primis cõsulibus ĩ bello extincto cũ
solus.P.Valerius in consulatu remansisset:

hic enim in Tarquinii collatini locũ suffect9 erat: quod ille ob inuisum Tarquiniorum ge-nus se cõsulatu abdicare cõpulsus esset: ut sũt mutabiles uulgi animi: in ipsũ nõ inuidia modo: sed suspicio etiam cũ atroci crimine ob orta est: et cũ cõsul aduocata cõtione se epurgasset auctor esse instituit ferendę legis: ut et aduersus omnes magistratus esset prouocatio. Tũ uero consularis auctoritas regię potestati lõge iferior esse cœpit ac libertatis iacta semina mirũ in modũ coaluisse uisa sunt Cõsules a patrib9 creari: quod apud alios auspicia nõ essent religionẽ fore aliqñ creditũ est. Profligato tandẽ gallico bello scilicet quo. T. Manlius Torquatus torque hosti gallo: quẽ singulari certaĩe occiderat detracto: Torquati cognomẽ sibi posterisq3 suis clarissimũ dedit: assiduis tribunitiis seditiõibus uicti alretũ explebe consulẽ creandũ concesserẽ. Primus aũt de plebe cõsul. L. Sequatius creatus est et cũ antea tribunos militũ qui procõsulibus essent ex suo quoq3 ordĩe creari plebs obtinuisset: sępe numero creatiõi tribunoꝝ consularis potestatis ĩtermissio occurrit: adeo ut duobus aliquãdo nõ nunq̃ pluribus: sępe etiã paucioribus ãnis consulare imperiũ uacauerit. De constitutione uero cõsularis potestatis id uulgo comp

tum est:habitis scilicet per cõsules:siue alterꝝ duorum siue ꝑ interregem aut dictatorem co mitiis : quę tribuũ centuriarumqꝫ cõuentu ac suffragiis constant:etiam ĩ campum martiuꝫ accitis:qui consulatũ petituri erant in campũ descendunt:atqꝫ eo quod tunc candidis uesti bus induti sunt candidati uocãtur. In quẽ igitʳ populi suffragia consularibꝰ habitis: comitiis auspiciisqꝫ rite peractis concurrebant:Is erat consul designatus. Sed quoniã de comitiis ha buimus mentionẽ:nõ incongruum est hic nõ nihil ex his quę ad nos usqꝫ peruenerũt ascri bere. Comitiorum.n. alia calata tributa nun- cupatur: Calata uero dicta sunt quod calari ꝑ lictorem.i.uocari:ea uero in centuriata et cu- riata diuidũtur:curiata ex curiis quę triginta erant numero:et genus omne ciuium conti- nebant per curiatum lictorem uocabantur cẽ turiata uero per cornicinem ex censu et ętate accersebãtur. Tributa uero ex omnibus regio nibus urbis ac tribubus ut reor nũcupata con stabãt. Centuriata autẽ fieri intra pomœrium nefas erat quia exercitui ut ferũt nisi extra ur bem imperari ius nõ sit Propterea centuriata incãpo martio haberi:quod exercitui impera ri pręsidii causa solitũ sit. Illud pręterea neces sarium cõsulatũ petentibus:ut per se ipsos co

mitiis interessent: p alios petendi facultas nullo pacto decernebatur. Quod etiam pscribendis ceteris magistratibus obseruatum uideo. Eam preterea potestatē de qua agimus & filii familias: & sui iuris constituti consequuntur seq3 ipsos apud se sua auctoritate emācipādi facultas est: Tandem etiam institutum ut qui cōsules fierent Ipso iure sine emācipatione a patrię potestatis uinculo liberarentur.

De dictatore

DIctatorē albanos priusq̄ romāos habuisse quippe qui Metiū Suffectium habuerūt testis est. T. Liuius. Apud romanos uero primus dictator factus est. T. Largius primū consul: quo anno quibusue consulib9 nō satis cōstat. Illud uero liquet latino sabinoq3 bello īpendente. Lx. ue populis in romanos cōiuratis concitāte Manlio Octauio Tusculo Tarquini Supbi genero: qui eum penes exulabat dictatorē romę creari instituisse. Ea summa q de3 potestas apud romanos fuit: a qua nec p uocandi ius fuisse: et animaduersum in capite cuiusq3 ciuis romani totiusq3 rei. p. summam dictionem penes ipsum habuisse ueterū scripta testantur lectores & uniuersa regum insigna dictatori attribuerē. Quod autem summū ei in populum ius summaque potestas fuit:

magiſter populi cognomiatus eſt Ex quo fac/
tũ ut qui poteſtatẽ aliquã de publico haberet
ut pote illud a ſuprema dictaturę poteſtate or
tũ duceret magiſtratus:uelud acãdido candi
datus appellaret᷑.Dictator autẽ nullo alio pac
to creari conſueuit:q̃ cũ uis aliqua maior de ĩ
prouiſo ob orta ĩgentẽ urbi cladẽ minitari ui/
deretur.Priuſq3 nõ niſi e patribus uelut plęra
q3 alia dictatorẽ legi fas fuit tandẽ ut cętera
quoq3 id ipſum ĩminutũ eſt.Bello.n.quod po
pulus romanus cũ faliſcis geſſit: Tarquiniẽſi
buſq3 primus de plebe dictator creatus eſt.C.
Marius Ruttilius qui et ipſe magiſtrũ eqtum
etiã de plebe hoĩem.L.plautũ dixit. Hũc ma
giſtratũ qm̃ quam ampliſſimus eſſet non niſi
ſex mẽſes retinere licuit. Quod uero futuros
dictare magiſtratus ſolitus ſit appellatũ eſſe
dictatorẽ.M.Varro ait huius etiam prętextu
magiſtratus.L.Sylla ac deĩde iulus Cęſar rẽ
pu.oppreſſere tyrannidis inuiſum atq3 ĩfame
nomen euitare cupientes . De dictatore ergo
quantum per ueterum diſquiſitionem licuit
diximus.

¶ De magiſtro equitum

QVales tribũi celerum apud reges:tales
ferme apud dictatores magiſtri equitu3
fuere:et ut dictatori ius ſummum in populu3
fuit:ita in omnes milites et acceſſos magiſtro

equitum fuiſſe traditum eſt. Primus magiſter equitũ. S. Caſſius fuit. T. Largio primo dicta tore creatus. Id demum officii fuit magiſtris equitũ apud dictatores: quod tandẽ præfecto re pręorio apud Cęſarem.

¶ De tribunis plebis.

TRibunis plebis creandis initium fuit ſe ceſſio plebis a patribus in montẽ ſacrũ facta. Tranſacto. n. bello hinc uolſcoꝝ: illinc equoꝝ atq; ſabinoꝝ: cũ ex promiſſis patrũ fe rendę legis deliberanda a nexibus fœnerato rum plebe ſpes certis quibuſdã iudiciis uerſa retur: quæ tñ quadã calũnia ꝓtrahi uideret̃. M. Valerio dictatore creato: q ad populares ſeditiones comprimẽdas: ingensq; gerẽdum bellum mutaret̃: cũq; pro plebe ad ferẽdã le gem intercedere cœpiſſet: & ꝙ ſe & plebem fruſtrari uideret: magiſtratu ſe abdicauiſſet: accederetq; ad indignitatem plebis: quod pa tres plebis animos a ſeditionibus auertere ra ti: ſub pretextu ſacramenti conſulibus pręſtiti nouo bello cogere ad militandũ annitebant̃. Plebs permoleſte id ferens / in montẽ ſacro rum: q eſt trans Anienẽ tertio ab urbe milia rio ſeceſſit: quod cũ ingẽtem trepidationẽ in cuſſiſſet patribus / quonã modo enim urbem omniũ militũ robore exhauſta ſi qua uis belli

aliqua ex parte irrepsisset: tutari rempu. facultas dabatᷣ: Menenium Agrippam summę ea tempestate auctoritatis uirum plebi carũ pariter ac patribus / legatuꝫ ad componendam popularẽ seditionẽ decernũt: Qui graui usus oratione: in qua apologum de conspiratione mẽbrorũ uentrẽ contra induxit: queãdmodũ siquã uentri ea cõspiratio cladis attulerit: usqꝫ eo deliniuit plebis aĩos: ut illi9 opa pacẽ patribus iniuerit: in cuius pactione fœderis conuenit uti plebeios ĩ urbe magistrat9 obtinerent. Duos ergo tribunos tum habere plebs cœpit L. Virginio et. T. Veturio cõsulib9. Alia rursus secessiõe tres additi Appio Claudio et. C. Quintio cõsulib9. Mox qnqꝫ itẽ alii cõsulib9 M. Horatio puluillo &. Q. Minutio hoc pacto decẽ tribunis ĩ plebẽ romanã fuit iurisdictio. Tribunoꝝ uero demũ tãta creuit auctoritas: ut qcqd senatus decreuisset / ita demũ ratum haberetur: si tribuni approbauissent. Stabant ergo ĩ uestibulo curię: ubi habebatᷣ senatus: templũ enĩ ingredi nõ licebat: & quęcũqꝫ senatores decreuissent / tribunis animaduertenda proferebantᷣ: ut si pro rep. fore uideretur / approbarent: cętera ad arbitrium reiicerent: tanquam senatusconsulta approbassent T. litteraꝝ in tergo adiiciebãt: haud alio qui-

dem pacto rata iudicatum iri. Sed de tribunitia potestate si latius quicquam patere nobis uoluerimus: Labeonis Antistii iuris peritissima cõstat sententia: cuius uerba queadmodũ apud Aulũ geliũ scripta reppi: ita ipe scripsi. In quadã inqt epistola Athei capitonis scriptum legimus Labeonem Antistiũ legũ atque morũ Populi ro. iurisq3 ciuilis doctũ apprime fuisse. sed agitabat inqt hominẽ libertas quędam uecors usq3 eo ut diuo Augusto iã principe & rempu. obtinẽte ratũ pensumq3 nihil haberet: nisi qđ iustũ sanctũ in romanis antiquitatibus inuenisset. At deinde narrat ꝙ idẽ ipe Labeo ꝑ uiatorẽ a Tribuno pl. uocatus rẽspõderit: Iussit enĩ ei qui missus erat ad tr. pl. redire: eisq3 dicere Ius eos nõ habere: neq3 se neq3 alium uocãdi: quodãmodo moribus maiorum tribuni pręhẽsionẽ haberẽt uocationẽ nõ haberẽt posse igit̃ eos uenire & pręhendi se iubere: sed uocandi absentẽ ius nõ habere: Idemq3 etiã apđ Varronẽ in libro reꝝ humanarum scriptũ asserit idem. A. Gelius: q sane Varro cũ triumuir esset: asserit a tr. pl. nõ uocatum fuisse: & cũ tr. pl. esset / neminẽ uocari iussisse / maxime uero patres tribunoꝝ ĩ intercessionib9 extiterẽ. Id qdẽ est uim a cęteris magistratib9 ꝓhibere fieri: aut minores ĩ legibus

ad populum ferẽdis: quę plebescita appellan-
tur: in quibus sane rogandis patrum interesse
nulli ad modũ ius fuit. Quinetiã in prouinciis
pro consularibus assignandis ut uidere apud
Plutarchum in uita. M. Catonis maxime ĩ tri
bunatu. P. Clodii licet: Illud etiam obseruatũ
est inter tribunos: ut si cęteri oẽs unã rem pro
bassent: unus uero id plus ꝓhibuisset: cæteris
quidem omnibus in ea prohibitione polleret:
reliquos omnes facile impedire posset.

¶ De proconsulari potestate.

DE hac quidẽ potestatis spem nihil quicq̃
prius repperi q̃ bello a Populo romano
cum equis infeliciter gesto maximoqꝫ terro-
re urbi illato. Tum enim cõsul qui in urbe re-
manserat: quo celerius delectũ facere posset:
procõsulem creauit: q obsesso collegę auxiliũ
afferret / creatus est igitur. T. Quintus ꝓcon
sul Posthumio Albo & Spurio Fusco consuli
bus. Quod uero pro consulibus mitterentur.
eorumqꝫ uice functuri essent: proconsules ap
pellati sunt. His magistratibꝰ cętera quidem
cõsularia insignia cõcessa sunt: preterq̃ quod
sex dumtaxat littoribus uti iniunctum est: qua
tempestate nõ ordinaria quidem sed delega-
ta iurisdictione ꝓconsul: de quo agimus: ute-
batur: quãuis postea usu euenit: ut ꝓpria huic

magiſtratui iuriſdictio competere inſtituerit. Propagatis enī imperii finibus, cōpluriumq; & ingentiū bellorum adminiſtrādorum cura exorta obſeruari cœptū: ut quo quique anno conſules fuiſſent, ſequenti ꝓconſules remanerēt in uarias ꝓuincias: cum imperia ſortirentur. De finibus aūt ꝓcōſularibus quę nanciſci potui: ea breuiter ſubiiciam. Poteſtatē ſuā proconſul niſi in ea prouincia quam eſt ſortitus: exercere nō pōt: quāuis uoluntariā (ut aiunt) iuriſdictionem eam eſſe auctoritatem manumitter̃ ſeruos ſuos apđ ſe uolētes: aut ſe adoptandos dare paſſim preſtare. Contentioſam uero iuriſdictionem preterq̃ in ꝓuincia tractare nō pōt: nec quicq̃ in ea ꝓuincia negociorum exoriet̃: quin ad ꝓcōſulis adminiſtrationem ꝑtinere ſolet. Sin aūt fiſcalis cauſa inciderit: melius faciet ad ꝓcuratorē Cęſaris deferre. Si uxorē ſecum in prouinciā duxerit: qđ nō feciſſe decentius putabit̃: ea quę delinquerit in eam ipſa; aīaduertet: ob ſonus dono miſſis ut prorſus abſtinere non debet ſi in accipiendis modū ſeruare nalde enim inhumanum eſt a nemine accipe: paſſim uero uiliſſimū & penitus auariſſimū. Ab aliis uero reb9 dono miſſis oīo abſtinere ꝓconſulē oportet. Item ab emptionib9 omniū rerum præterq̃ uict9 quotidiani

causa. Lites uero quę seriosa excussione ani-
maduersioneq3 indigent / summatim ꝑtracta
re ac diffinire nō debet: quę cognitionē exa-
ctionem nō desiderāt: ut obsequiū a liberis &
patrimoniis exhibentᷣ: a liberis sūmatim ani-
maduersa ꝓnuntiaꝛ poterit. Paꝝ aūt obsequē
tes patronis suis liberos cū uerbis paulo atro-
ciorib9 exterreat: tum etiā fustiū castigatione
coerceat absq3 iudicio sapientis ac fori strepi
tu. Nō habentibus aūt aduocatū ob inopiam
seu aduersarii potentiā ultro exhibeat: ac de-
niq3 uniuersa expediat: quę mero(ut aiūt (im
perio solēt. Id. n. significat gladii potestatē in
facinorosos suosq3 aīaduertēdi. S3 qm̄ nego-
ciorum ꝓuincialiū multitudinē ꝑ seipm̄ obire
proconsulem difficile est: legatū habere pro-
consules solent: de cuius officio pauca uiden-
da sunt.

¶ De proconsule legato.

SOlent ꝓconsules ob reꝝ gerēdaꝝ multi
tudinē in prouincia legatos statuere: qui
nō propria quidē: sed mandata iurisdictione
utantᷣ: quos pri9 etiā q̄ in prouinciā ꝑuenerit
sibi substitueꝛ possunt Siqd aūt legato occur-
rat: cuius rei grauitas exactiorē diligentiā exi
gat: ad ꝓcōsulē legatus remittere debet: neq3
enī aīaduertendi coercendi: seu atrociter uer
berandi legato licentia est. Iudices tñ litigan

tibus tutores et pupillis dare pōt: custodiarq̄
quę ꝑ prouinciā dispositæ sunt in stationibus
Procōsul legatā cognitionē cōmendare: nec
prius q̄ e prouincia ꝓcōsul discedat legatū di
mittere cōsueuit: & si diē suū obierit: in ꝓuin
cia ꝓcōsul ita demū sibi mādata negocia exi-
get: ac si res ītegra nō īueniat. Si uero abesse
a prouīcia ꝓconsulē fortasse cōtigerit: causas
etiā quæ animaduersionē exigāt / delegabit.

¶ De ædilibus plebeis.

AEdiliatē plebeiam ꝓ uetustissimo magi-
stratu hēo: & utrū añ Tr. pl. creari cœpe
rint: ambigo: memor ꝙ exactis regibus ac se-
cessionē in sacro mōte factā plebs maxīa q̄dē
pars Po. ro. tāto tēpore absq; aliquo ī rep. ma
gistratu: a quo tueret: extiterit. Quin apō Li-
uium haud multo post Tr. pl. creatos pestilēti
quodā tēpore cū & cōsulū alter obiisset: alter
uero ęgrā aīā; traheret: apud ædiles plebeios
& cōsularē & tribunitiā potestatē & tādē to-
tius reip. sūma recidisse cōstāt: nō ꝙ illos tūc
primū creari cœptos appareat: sed ꝙ lōge an
tea creatos eē potuisse facile sit: crescentibus
aūt plebeis opib9 ita ut etiā dictatores ac pōti
fices de suo quoq; corpore pręstarēt: atq; pa-
tres multotiens certamine a plebe uicti: duos
ædiles a patrib9 creandos ꝑuicerūt: nā cū ędi

libus plebis ludos faciendos solénesq; pro or
dinibus in cócordiá redactis dies in fastis re-
ferendos mádarét:negarétq; se id esse factu-
ros ędiles plebis, cóclamatú esse a iuuenibus
patritiis dicit:se id honoris deoꝝ ímortaliu;
causa libenter acturos:ut alii ędiles fierét:qui
bus cú ab uniuersis gratię actę essent:senatus
consultú factú est:ut duos uiros ex patribus q
ędiles forent dictator populú rogaret:patres
comitiis auctores forent. Duo ergo cú patritii
ædiles creati sunt:CN. Quinti9 capitolin9 &
P. Corneli9 Scipio:sed duos tádé ædiles crea
tos alios a Iulio Cęsare:q quoniá frumēto prę
essent:cereales appellati sunt. Apud idoneos
inuenio auctores:ędiles a sacraꝝ ędium qua-
rum gerebát curá, appellati sunt. Curules ue
ro hi q ex patrib9 creati sunt:quoniá sella cu
ruli ueherentur:cognominati sunt. Plebei ue
ro et curules iam adeo manifesto cognomine
sunt:ut interpretatione nó egeant nostra in-
stituere q̄uis causa:quibusue in spectaculis fie
rent, ad ædiles partes ꝑtinent. Id etiam erat
haud leue ędilitatis munus:ut sua quisq; ædi-
lis fact9 impésa ludos ꝓ modo patrimonii ac
dignitatis suæ celebrádos ꝓcuraret:cuius in-
stituti. M. Cicero in his libris quos de officiis
inscripsit:cú de sua & magni Pópeii ędilitate

d4

meminit: locuples testis ē. Asconi9 aūt Pedianus Pōpeium ædilem creatū, theatrū qḋ sua impensa ædificauerat, magnificentissimis ludis in quibus currus cū elephantis induxerit: dedicasse ait. Idē etiā & argumētis comœdiarum quib9 nomīa ædilium q ludis prefuerāt: ascripti sunt, facile est aīaduerterī. locoꝝ aut discretio & cuilibet ordini pro dignitate assignatio ędilium muneris est. Valeri9 maxim9 scripsit Attiliū Serranū & L. Scriboniū ędiles senatus ac plebis loca secreuisse. Qḋ si seruū qspiā, aut iumētū morbosū, aut uitiosum ꝓ integro sanoq3 uēdiderit: edicto ędilium emptori succurreret̄. Qḋ uero cloacę publicæ & aquę ductus cęteraq3 ędificia lauta: mūda: integraq3 & expedita asseruarent̄: ędilium officii est. Deniq3 qcquid reꝝ uitiosoꝝ ꝓ sincero fractū ꝓ integro usq̄ uenisset, ædilitio edicto redhiberi solet.

¶ De decēuiris legū ferendaꝝ causa creatis.

DEcemuiris summā potestatē in euntibus magistratibus oēs q rēp. regebant exsoluere: qbus creandis hoc ī causa fuisse ꝓhibet. Plebe. n. quotidiaīs seditioīb9 tū ob creādos ḋ plebe magistrat9: tū ad offerēdā legē de soluēdo a nexib9 fœneratoꝝ sępe etiā de cōnubio: ut inire liceret cū patrib9: nōnunq̄ ob fe-

rendam legem agrariam diuina simul huma naq3 oia miscente: & tandẽ cõmunes quasdã leges ferre petenti ne qs eẽt inuidię locus, leges extraneas accersi placuit. Missi ergo tres athenas legati sunt: q inclytas leges Solonis scriptas ferrẽt: iura etiã & mores aliaꝝ ciuitatum noscerẽt. Hi fuere Sp. Posthumi9 albus A. Mãlius & P. Sulpicius camerinus. Legati igit' anno tertio quã recesserant, leges scriptas referũt po. quibus sane censendis promulgandisq3 cẽturiatis comitiis, qd ut sanctiores essent, fieri oportebat: decẽuiros creãt: q suo arbitratu leges promulgarent. Hi fuere Appius Claudi9. T. Gerũtius. P. Sextius. L. Veturius. C. Iulius. A. Mãlius. P. Sulpici9. P. Curiati9. T. Romulus. Posthumi9 Claudi9. Placuitq3 ne ab hoꝝ potestate eẽt ꝓuocatio. Penes uero alteꝝ ut sors foret quoadusq3 omnẽ numeꝝ ꝑsuasissent certis diebus lectores forent. Eodẽ ergo anno decẽ tabulas edũt: potestatem inspiciendi oibus faciunt: edicunt: agitent secum oẽs si qd emendari, suppleri, minuiue qcq̃ opus esse censeant, omniũ sententias æquo audituros eẽ aio. Postq̃ satis emendatas eẽ apparuit, decẽ tabulis scriptas leges centuriatis comitiis ꝓferũt: ac simul se magistratu abdicant. Cum uero rumor ꝑcrebuisset

duab9 aliis tabulis ius Populi ro. plenũ & ab-
solutũ fore: iteꝝ habitis comitiis alii decẽuiri
subrogati sunt. Tum Appi9 cui comitia datũ
haberĩ fuerat sese cõtrarius fasq3 decemuirũ
creat. Collegę fuere. M. Corneli9 maluginen
sis. M. Sergi9. A. Minutius. Q. Iubilati9. Q.
Petilius. T. Antoni9 merẽda: Iulius Spurius:
Opi9 cornicen. M. Rabilepius. Operepretiũ
est audire q̃ hi decẽuiri p spem ac libidinẽ do
minãdi oẽm reip. speciẽ idib9 maiis quo inie-
re magistratũ cũ duodenis singuli fascib9 fo-
rum cõpleuere. Neq3 enĩ ad rẽ ptinere demi
secures qñ absq3 puocatione creati essent, in
terpretabãtur. Dece3 ergo regũ instar primo
cõspectu prębuisse ferũt. Incredibile est enim
quãtũ ea res urbi terrorẽ iniecerit. Neq3 suus
urbem fefellit timor: primũ cũ abstinere a pa
tribus cœpissent, in humiliores crudelitatẽ li
bidinẽq3 exercebant: hominũ nõ causaꝝ toti
erãt: ut apud eos gr̃a potius q̃ æqua ui iudicia
haberẽt. Domi cõtrahebãt: pnũtiabãt ĩ foro.
Siqs collegã appellasset ab eo quẽ appellauis-
set ita discedebat: ut pœniteret primo ꝺcreto
nõ stetisse. Opinio etiã fuit fœdus clam inter
eos iure iurãdo dictũ ne comitia haberẽt: ppe
tuoq3 decemuiratus possessum semel obtinę-
rẽt impiũ. Hac cõditione iam maior ãni pars

processerat: & duę tabulæ ad decem adiectæ fuerant: nec quicq̃ aliud superat: nisi ut centuriatus comitiis ꝑferent̃. Hoc pacto cũ laberetur annus: nullaq; comitioꝝ mẽtio haberet̃: & quãuis anni factos exactiõe priuatim plebs obstreperet: ac libertatẽ penitus ãmissam cõquereretur: eo illi nihilo cõmuniore facta hac petulantia abutebant̃. Sed dũos urbanos strepitus nuntiatũ bellũ a sabinis equisue impendere paululũ intercidit. habito enĩ delectu decemuiri armato exercitu in bellum prodeũt. Dum bellũ uario euentu gerit̃: Appius Claudius decẽuir q gerẽdis rebus urbanis remanserat plebere uirginis cuius amore deflagrabat, stuprãdę cõsiliũ capit. Pater eius. L. Virginius q tum honestũ ordinẽ in castris ducebat: Icilio cuidã uiro tribunitio puellã desponderat. Hãc uirginẽ forma egregiã cũ Appius prece & pretio temptasset pellicere: parũq; sibi succeder̃ cuncta cerneret: animũ ad crudelitatẽ sup̃biamq; cõuertit. M. Claudio clienti negocium dat: ut coram se ꝓ tribunali sedẽte puellam in seruitutem asserat. Cæteros omẽs qui in libertatem asserant, reiecturũ promittit. Oportunitatem ergo nactus Claudius libidinis minister transeunti ꝑ forum puellæ sceleratas manꝰ iniecit seruam suã: seruaq; natã

appellans:ac sequi se puellam iubet:cunctan
tem ui abstracturus esse uidebat͛.Cum ad cla
morem ereptę nutricisq; fidē Quiritũ implo
rãtis multitudinis concursus factus eēt:iamq;
aui tuta esse uidebat͛:tum Claudius nihil esse
opus tumultu ait/se iure crassari:si non crede
rent:ad tribunal sequerent͛.Cum ad tribunal
uentũ est:pretor apud argumēti auctorē agit
puellam domi suę natã furtoque subtractã in
domo Virginii pro filia esse suppositam:In-
terim dominũ ancillã sequi:quod ita æquitas
dictaret:interloqueret͛.Cōposuerat ita se fa-
cturũ Appius:ne sine causę cognitione ꝓnun
tiare in seruitutē uideret͛.Tũc aduocatis puel
lę intercedentibus/patrē reipu.causa abesse:
Iniquũ de liberis absentibus agi:cęteraq; hu-
iusmodi allegantibus/Icilius uir & Munitori-
us auus superueniunt.Icilium autē ut erat uir
acer multa intrepide uociferantē Appius per
littorem submoueri iussit.Sed cũ ille constan
tissimo aĩo resistere pergeret:ac multitudinis
concursus ingens fieret:Appius exortus tu-
multus nouandi res occasionem faceret ua-
des de uirgine in posterum ad diem in iudi-
cium sistenda dari iussit.Interea patrē accer-
sunt nuntii:aduolat in urbem pater:ac prima
luce sordidatus filiam ob solesta ueste cũ ali-

quot matronis secum in forum ducit. Vocife rat opem ferãt: lamentatione & querelis oĩa implet. Idem Icilius. Idem puella ac matronę faciunt. Aduersus hæc oĩa Appius obstinato aĩo tribunal ascendit: uindicias secundũ serui tutem decreuit. Quod decretũ cum ingẽtem admirationem ĩcussisset: ac. M. Claudius iret ad comprehendendã uirginem: tum pater in tentans in Appiũ manus Icilio inquit: non ti bi Appi filiam despondi: ad nuptias, non ad stuprũ educaui. Sed quęso primo dolori igno scas: siquid sum in te inuectus inclementius. Sinas ergo me untricẽ percũctari falso pater sim: ut re comperta æquiore hĩc aĩo discedã. Seductam ergo filiam percõctandi prętextu rapto e tabernaculo lanii cultro filiam intere mit. Quid multa? rei indignitate pariter oẽs cõmoti in forum concurrunt. Appius autẽ ut tumultuari cœptum uidet: qȯ uitæ cõsuleret, obuoluto capite effugit. Plebs ergo recupan- dæ libertatis occasionẽ nactã arreptis armis duce Virginio ĩ auentinũ secedit: nec minus Icilius in castris militũ concitat multitudinẽ: plebisq; urbanę exemplo decem tribunos mi litares creant: ingẽtiq; cũ exercitu ad urbem accedũt: alteri se exercitui cõiũgũt. hoc pac- to armata plebs secederẽ statuit. Eo ergo qui-

cunqꝫ p ętatem ualitudineqꝫ potuerūt cū uxo
ribus liberisqꝫ puenere:his tātis motibus per
culsi decemuiri senatū frequentē fieri iubēt.
Rogāt qd e rep. fore cēsent edicerē. Demū cū
multa ultro citroqꝫ ī senatu agitata essent:ac
plerique senatores intrepide decemuiros ora
tione castigassent/ decē tarquinios appellan-
tes-decēuiri tandē futuros se in potestate pa
trum affirmarunt: modo se se ab iniuria tue-
rentur:ac simul legatos mittere ad res cōpri-
mēdas statuūt. Missi ergo legati. M. Horati9
&. L. Valerius probatissimę ęstimationis uiri
de cōditione pacis cū plebe agūt. Petebat aūt
plebs īter cōditiones pacis ad suppliciū decē-
uiros:qd legati primū cōpositis orationib9 di
suaderūt plebi. Contēta igit plebs fuit:ut sui
sibi tribuni restituerent:& ut cōsueuerat/ re-
diret ad cōsules. Interim abdicāt se magistra
tu decemuiri:comitia cōsulibus tribunisqꝫ cre
andis habentur. Hoc pacto creatis exactisqꝫ
decemuiris ad prioris formam regiminis re-
ditum est. ❡De prefecto annonę.

QVoniā de potestatib9 agit:ratio etiā ad
monet ut d prefecto ānonę extra ordinē
tūc creari cōsueto nō nihil adiiciā. De quo sa
ne magistratu nihil anna pri9 reppi q̄ Appio
Claudio &. P. Seruilio cōsulibus. Eo qn̄ anno

quo Tarquinius superbus cõsul apud Aristo-
demũ tyrannũ mortuus est. Tum inter cõsu
les orta cõtentio dicitur de dedicatione ædis
Mercurii: quæ sane hac cõditione sopita est:
ꝙ uter dedicaret Mercurii ædem: is quidem
annonæ pręesset. Populus dedicationẽ dedit
M. Lecturio primippillo nõ tam ob hominis
meritũ q̃ ob ignominiã cõsulũ haud probe in
magistratu obuersatorũ. Cęterũ ut hoc apud
Liuium nõ mihi planũ usquequaq; apparet:
credo errore scribentium. Ita de. L. Minutio
pręfecto ãnonæ haud multo tẽpore post usq;
quaq; manifestũ est. huius magistratus diffi-
cili tempore & caritate ãnonę usus potissimũ
atque opera exigebatur. Frumẽtum undique
coemẽdum & siquis ultra proprios usus possi
deret in medium ponendũ curabatur aduehi
undique: & aduectũ isto pretio uenire niteba
tur: cuius ope magistratus egregia. p. r. penu-
ria laborãti sępe opera nauata est. Eam pote-
statem: de qua agimus: cũ Pompeius ille ma-
gnus gereret: atq; e sicilia cum magna ui fru
menti soluere ꝓgeret: ac gubernatores classis
non se cõmittendos maxime sęuienti pelago
dicerẽt illam saluberinam reipub. uocem edi
disse dicit᷑. Nauigare enĩ inquit necesse esse:
uiuere necesse nõ esse. Tãtus pręterea ãnonę

huius causa fauor auctoritasq; accessit: ut quę alioquin psonę ad accusationē nimis idoneæ essent, hac tamē in causa admitterent̄. Huiusmodi sunt mulieres infames: & quæ sunt eius generis: quo nos etiã utimur. Sed de prę fecto annonę satis dictum est.

¶ De tribunis militum cõsulari potestate.

Crebris quid secessionibus plebis a patribus quibus consules de suo quoq; corpore creari peteret: externis etiã bellis ingruentibus plebeq; ipa delectũ pati negante: coacti tãdem patres sunt: ut aut ciuibus ac hostibus de uictoria cõcederent: ab eoꝝ aũt sentẽtiis q tr. pl. cęde uiolandos putarẽt: quos fœdere cũ plebe icto sacrosanctos haberẽt: primores patrum abhorrebãt. Per hęc cõsilia eo res deducta est: ut rogatione Camilli tribunos militũ q pro cõsulibus essent tam ex plebe q̄ ex patribus promiscue creari patres sinerẽt de cõsulibus nihil imutarent̄. Tres ergo tribuni consulari potestate q militares appellarent̄: creati sunt: hiq; cõstituti sunt uario numero. Interdum enĩ uiginti fuerunt: Interdũ plures: non unq̄ pauciores. Sed de supioribus tantũ tribus hi fuerunt. A. Sempronius attracinus. L. Attilius &. C. Celius patritii oẽs. Plebs. n. eo dumtaxat contenta fuit: quid eius ratio habi-

ta esse uideret. Tunc igitur primo a consuli-
bus ad tribunos militares consulari potestate
uentum est. M. Genutio &. P. Curatio consu
latu abeuntibus: penes que₃ sane magistratũ
& ipm nomẽ indicat. Eadem quę apud cõsu-
les potestas erat collata: est nominibus tantũ
ĩmutatis ac plebis ratione haberi cœpta.

ℭ De censoribus creatis

CVm ob multa & uaria bella ciuilesq₃ se
ditiones romę pluribꝰ annis populus in
census mansisset. neq₃ esset lustrũ aliquod de
more conditũ: neq₃ diffiniri census posset: ne
ue cõsulibus cũ multũ bellorũ ĩmineret: id ne
gocii agere operepretiũ esset: mentio inita est
a senatu rem uidelicet operosam & minime
consularẽ proprio magistratu indigere: cuius
cribaꝝ ministeriũ custodięq₃ & tabulaꝝ cura
arbitriũ formulę censendę subiicerent. Tum
duo cẽsores creati sunt: Papirius & Sempro-
nius: censuiq₃ habẽdo pręfecti ab eaq₃ recen-
sores appellati. M. Geganio Macerio & T.
Quintio capitolino consulibus. Institutũq₃ ut
quinquẽnio is magistratꝰ ꝑduraret: qȯ tandẽ
tempus ob censorũ insolentiã ĩmutatũ est: ad
annũq₃ redactũ a Memertio æmilio dictato-
re: Iulio Virgilio. M. Appio consulibus. Miꝝ
quippe dictũ est quãto censurę initium parua

are ortum increme͂to adauctum extiterit. Eo quippe ꝑuenit: ut morum disciplinæq3 romanę senatus equitũq3 regimen: decoris dedecorisq3 discrimen sub eius dictione magistratus priuatoꝝ ius publicoꝝq3 locoꝝ uectigalia po. ro. reposita essent in senatũ allegere senatus principe͂ describeres censum agere: lustrũ cõdere: equos adimere: Quos aũt putassent parum dignos / senatu ámouere: ut fecisse fertur C. Fabritium: q censor. P. Corneliũ Ruffum patritium uirũ senatu ámouit: ꝙ decem põdo arge͂ti facti ꝑ cõuiuio apposuisset. M. aũt Cato ce͂sor. C. Flaminii fratrem senatu eiecit: ꝙ exoratus a Scorto ut aliqu͂e ex his q in uinculis erant: obtinebat enĩ ꝑ cõsulari imꝑio galliam: securi percuteret / obtemꝑauerit. Quid dicam q̃ leuissimis de causis censoriá in uenere notá cõsueuerunt: Nimis corpolentis militibus ungue͂toq3 nitidis equis ademptis ignominiaq3 notatis exercitu dimisere. Equiti romano nimium compto splendidoq3 equum strigosum & uix pellem ossibus hęrentem habenti: cum ob equitantes urbem censores uenissent obuiam perconctantibus: ut qui ipse tam uber atque comptus equꝰ tam macilentus & squalore obsitus esset. Hic ęques romanus quoniam inquit ipse me curo: equum ue

statius meus seruus

ro statuis meis seruo: uisum est id parum re-
uerens responsum: atque ob id ignominia a
censoribus notatus est. Ciuem romanum qui
altius oscitauisset in auditorio censorum igno-
miniae nota affecerunt. Sed cum id rescissent non
incontinentia: sed ualitudine factum esse illico
restituere. Cum celebrationi quorundam sponsa
liorum interessent: uirumque num eam uxorem
ex animi sui sententia haberent, de more inter-
rogasset: illeque ex parentibus non autem ex animi
sui sententia se habere responderet, e uestigio
labe ignominiae compulsus est: magnopere enim ab
eorum maiestate alienum esse rati sunt: & in conspe
ctu censoriae seueritatis leniculus homo adeo
ridiculose fuisset chacinatus. Multa in hoc ge
nere dici possent: sed omittenda sunt. Illud
autem non est pretermittendum: quod altero ex censo
ribus morte subducto alterum inde mortui locum
suffici religio fuit. Itaque reliquum abdicari se
magistratu: ut duo de integro censores crearen
tur: institutum est. Id enim huic obseruationi cau
sam dedit: quod eo anno quo galli romam coeperunt
altero ex censoribus mortuo alter quidem inde
mortui loco fuerit substitutus: omnes ergo uisum
est, & pro lege perpetuo: ne id amplius fieret
obseruatum est. Censores uero cum preterquam
ex patribus creari aliquando nefas fuerit: Id

quoq3 ut cętera ĩmutatum eſt:atq3 indifferen
ter fieri cœptum. Illud etiã cenſoribus nego-
cium datũ eſt:ne ĩ fœnore modus excederet.

¶ De triumuiris colonię deducendę.

ARicini atque ardeates cũ de ambiguo
agro ſępe bello certaſſent:multis inui-
cem cladibus feſſi:populũ ro.tãdem ea de re
iudicem cõſtituere. Cum ergo utriuſq3 ciuita-
tis legati oratũ cauſa ueniſſent:concilio popu
li a magiſtratib9 dato magna cõtẽtione actũ
eſt. Iamq3 editis teſtibus cũ trib9 uocari & po
pulum inire ſuffragium oporteret:conſurgit
Scaptius de plebe magno natu:Et ſcilicet in-
quit conſules de repu. errare ego populum in
hac re non patiar. ſed cũ quaſi uanũ & deliꝝ
reiicerent cõſules:audiendũq3 prorſus nega
rent ꝑgẽtem uociferare publicã cauſam pro-
di per lictorẽ ſubmoueri iuſſerunt. hic ille tri
bunos appellat. Ad eos admiſſus tertiũ & no
nageſimum annum ſe agere inquit. Cũ agrũ
de quo duo populi ambigãt:tenere memoria
fixum neutrius populi:ſed coriolanoꝝ fuiſſe:
atque eo ſe tempore militaſſe:quo captis co-
riolanis is ager iure belli po.ro.factus eẽt:pro
inde ſe magnopere ſuadere po. ne inutili pu-
dore ſuam cauſam damnaret. Mouit nõ tam
hominis auctoritas ꝗ̃ cõmoditas uſusq3 agri

tantumq; tribunitia poteſtas ualuit ei: ut cum hac de re latũ eſſet ad populũ lex de agro po. ro. adiudicando promulgaret: ſane factũ maxime dehoneſtauit Maieſtatẽ po. ro. multũq; apud finitimas ciuitates infamię dedecorisq; contraxit. Quamobrem cũ id ęgre ferrẽt patres: ac non multo poſt iudiciũ de ardeatibus egregie pro auxilio illis aduerſus uolſcos allato meriti eſſent: cũ tantã infamis iudicii notã prorſus ex animis delere cuperẽt: ſenatuſconſultũ fecerunt. Quoniã ciuitas ardea tum inteſtino tumultu ad paucos redacta uideretur: coloni eo pręſidii cauſa aduerſus uolſcos ſcriberent. Id cũ latũ ad populũ eẽt: placuiſſetq; multo plures rutilos q̃ romanos colonos aſcribendos: priusq; is ager q infami iudicio interceptus erat q̃ alteri9 agri gleba aſſignarent: aut alicui q̃ omnib9 rutulis. Eo tandem pacto ager ad ardeates reuerſus eſt. Triumuiros igitur deducendę colonię creant Agrippã Aleuium: T. Cecilium ſiculũ. M. Ebrium culam. Nec abnuerim hunc magiſtratũ alias a maioribus romanorꝝ creari potuiſſe. Cęterꝝ ab inſigniori ratione & ingenti populo romano honeſtate exordiri non piguit. Pertinebat uero ad huius magiſtratus officiũ: ut agros nouis deductis colonis diuiderẽt: urbes deſignarẽt:

ędificare uolentibus areas partirentur: cõmodis regionibus ciuitatum distinguerent: legibus magistratibus sisterent: & ad spem optimi gubernaculi remp. effingerent.

De prętoribus.

CVm crebris ac diuturnis certaminibus uicti tandem a plebe patres ex consulibus alterų ex plebe creandũ cõcessissent: id sibi uoluntate plebis pro aperto ad consulatum aditu arrogauere: ut unicus magistratus creatur ex patrib9: isq3 a pręessendo prętor appellarent: qui tandem eo ꝙ inter urbanos ius diceret: urbanus appellatus ẽ. Penes & hũc ꝟo magistratũ adeo oĩs publici priuatiq3 iuris potestas fuit: ut nemini ius cõdere: & uetera abrogare facultas est. Tantum uero ĩ modũ aucta est prętoris auctoritas: ut quod prętor ipse edixisset: ob ipsius honorẽ ius honorariũ uocaretur. Prętori regia insignia consularesq3 ferme apparat9: lictores uero nõ ampli9 sex: Sella curulis & trabea cęteraq3 huiusmõi tradita sunt: Ac quanuis sex numero lictoribus uti concessum eſſ3 prætoribus: Paulo quidem æmilio prætori in iberiam cõtendenti (ut ait Plutarchus) duodecim adhibitos lictores cõperi. Equis albis & trabea candida utebat᷑ prętor. Niuei ad frena quirites subministrabant:

ut ait Iuuenalis. Demum cum undiq3 peregrinorum multitudo in urbem cõflueret: neque unus prętor turbę causa℞ sufficere posset: alter prętor creatus est: qui quoniam inter peregrinos cognoscebat: peregrinus appellatus ẽ. Crescente uero imperio tantum in modũ amplificatus est numerus: ut decem & octo prętores aliquando in urbe ius dicerẽt: & qa magistratus uespertinis tẽporibus in publico esse conueniens erat: quinque uiri constituti sunt citra thyberim & ultra: Capta enim sardinia mox sicilia item hispania: deinde narbonensi ꝓuincia: totidẽ prætores q̃ magni duces in dictionem uenerant: creati sunt: partim q urbanis reb9: partim q prouincialib9 pręessent. Deinde Cornelius Sylla questiones pu. cõstituit: ueluti de falso: de parricidio: de siccariis: ac pretores quatuor adiecit. Deinõ diuus Augustus sexdecim prætores constituit. Post diuus Claudius duos adiecit prętores: ex quibus unum diuus Tyberius detraxit: & adiecit diuus Nerua: qui inter fiscum & priuatum ius diceret. Ita decem & octo prętores in ciuitate ius dicunt. Sed primo etiam ut duos ędiles qui frumẽto pręessent cereales creat. Ita duodecim prętores sex ędiles creati sunt: quotiẽs in roma sunt magistratus obseruant᷑: quotiẽs

autem proficiſcuntur: unus relinquitur: q ius dicat: is uocat̃ præfectus urbis: qui præfectus olim conſtituebatur. Poſtea uero alius latinarum feriarum introductus eſt: qui quotannis uacantibus cęteris magiſtratibus creari inſtituerit. Quibus omnibus cum plurimi ingruentibus bellorum uſus egiſſet: eorundem adminiſtrationes mãdari cõſueuere excepto prefecto urbi in ciuitate remanente.

¶ De quinq3 uiris menſariis.

CVm improbitate fœneratorũ plebs romana magnitudine ęris alieni pœne obruta eſſe uideret̃ ei: eiq3 difficultati principes plebis ſuccurrẽdum ſæpenumero tentaſſent: inclinatis tandẽ ad concordiam omnium animis qui tum conſules erãt: funebrẽ quomodo rem quid deſtinari in animis hominum uidebatur leuar̃ aggreſſi: ſolutionem ęris alieni in publicam curam uerterunt. Quinque ergo uiri creati ſunt: quos a diſpenſatione pecuniæ menſarios appellauerunt: qȯ inſigni ęquitate diligẽtiaq3 meriti ſunt: ut per omnium annalium monumenta celebres nominib9 eſſent. Hi ergo fuere. C. duellus. P. decimus. M. Papirius. Q. Pompilius. T. emilius. Quod rem porro difficillimam tractantes plerunq3 patri utriq3 ſemper grauem: cum alia modera-

tione: tum impendio magis publico q̄ iactura sustinuerunt. Tarda enim nomina & impeditiora q̄ facultatibus ad ęrarium missis suppeterent ęre in foro posito dissoluerunt: ut non modo sine iniuria: sed etiaȝ sine querimonia partis utriusque exhausta uis ingens æris alieni sit.

¶ De duumuiris classis restituendę & quibusdam paruis magistratibus.

DVumuiros classi restituendę: utpote haud magni momenti magistratū omissurus uidebar: nisi quid Liuio prętereundū minime uisum est. Anno enī quo Appius Claudius: is cui postea Cęco cognomentū fuit: censuram gessit. M. Valerio & P. Decio consulibus: duo impia: ut ait Liuius: dari ppl'ȝ cœpta sunt: utraqȝ ad rem publicā ptinentia. Vnum ut tribuni militum seni deni in quatuor legiones crearentur: quę anna per q̄ paucis populi suffragio relictis consulum & dictatorum fuerant beneficia. Tulere eam rogationem tribuni plebei. L. Actilius & C. Martius. Alterum imperium fuit: ut duumuiros nauales classis ornandę reficiendęqȝ causa idem populis iuberet. Tulit hoc plebescitum. M. Decim9 tr. pl. haud multo tempore post huiuscemodi rogationes triumuiri nocturni creati sunt: qui-

bus ut existimatione deducor: ut difficili bellorum & ciuiliu3 seditionum tempore uigiliæ in muris custodiæq3 per milites stationarios mitterentur. Id etiam eorum curę iniunctum est: ut & nocturnas seditiones a ciuibus arcerent: & quies urbi conseruaretur. huius sane partes magistratus in officium præfecti uigilum traductę sunt. Enimuero qd horum magistratuum nomina rem ferme ipsam cui addicti essent / facile ostendunt. Neque Liuius ipe rei auctor hac in re amplius uerborum facit: apud alios uero nulla prorsus mentio sit.

¶ De triumuiris reipub. constituendæ.

DI triumuiratus reipub. constituendę: ante enim ipsum quem Cæsar cum Antonio & . M. Lepido gessit: alter nullus apud romanos prodiisse memorat'. Ego autem de eo ipso nusquam pręterea me ostendisse memini. Vtrum potestatibus annumerandum censuerim: haud satis scio: quippe qp eas potestates quas in iussu præterq3 senatus auctoritatem quisq3 non dicam sortitus fuerit: sed per libidinem dominandi arripuerit: tyrannides potius q̃ potestates seu magistratus appellandos dixerim: utcunq3 se res habeat: illud facile animaduerti potest. Iulio Cæsare in senatu ab his qui cum Bruto & Cassio conspirauerãt

occiso: mox Antonium cum studia omnia ad componendam rempub. contulisse uideretur principem ciuitatis euasisse: confestim uero dominãdi libidine electum Ciceronem Brutum cęterosq; qui factioni eius aduersabant urbe excedere coegisse. L. aũt Octauiano qui testamento Cæsaris hæres scriptus fuerat ex asia reuerso: Cicero ac cęteri qui eius factioni obtrectabant: ad Octauiani potẽtiã confugerunt. Ex quo factum est ut Antonius urbe migrare ad actus hostis a senatu iudicaretur: ad quem opprimendum Hircius & Pansa consules missi: Augustusq; cũ fascib9 Antonium apud Mutinam adepti fuerunt: fugauerũtq;. Desperatis ergo rebus Antonius supplex ad M. Lepidum confugit: cuius potentia fretus Octauianum qui æque animum ad dominationem intenderat: ad fœdus societatemque pellexit: illam uidelicet societatem qua homicidia homicidiis in permutatione uenisse dicuntur. Inter quos ad cædem destinatos Cæsar Ciceronem pro. L. Cæsare auunculo. M. Antonii eidem concessit. Igitur tyrannidem prætextu pro magistratus pillare pergentes sese triumuiros reipub. constituendæ appellauere: quorum nutui & auspiciis omnis respu. niteretur. Cæterum eorum animos quorsum

inclinarentur: mox ipe euentus rerum ostendit: oes diuinas humanasq3 res comiscẽs. Omnibus eni intra se opibus consumptis ad extremum unus Cæsar Octauian9 potitus est: q & ipe oibus cæteris supstes ipm: de quo loquor: triumuiratum annos circiter decem: ut Suetonius Tranquillus refert: obtinuit.

¶ De prefecto pretorio.

QVales apud reges tribuni celerum equitum siue apud dictatores magistri equitum: tales demũ fuere prefecti paertorii apud Cæsares. Nã cũ secundas post Cæsarẽ partes gestarẽt: preessentq3 disciplinę publicæ emendandę: adeo a paruis orta principiis creuit auctoritas: ut cũ aliquo tempore a prefectis pretoriis ꝓuocare liceret. extantq3 exempla maiorũ quo pacto ab his ꝓuocassent: lecta postmodũ pricipis sẽtẽtia a pfcõ ptorio ꝓuocatio sublata est. Credidit. n. princeps eos q ob singularem industriã fide illorum atque ĩtegritate explorata ad huius potestatis amplitudinem adhiberet᷑. Nõ aliter pro sapiẽtia ac splẽdore dignitatis suę q̃ eundẽ fore iudicaturos. Alio etiã priuilegio huiusmodi potestas subnixa ẽ: ne ab eorum sententia minores ætate ut ab aliorum magistratuum restitui possent.

¶ De qbusdã minorꝝ magistratuũ speciebus.

Alteram magistratus spẽm ĩ urbe romana ius aliquãdo dixisse repperi. Nã bellorum munera cęteris magistratibus nõ sufficientib9 ad prętores deferrent: quorꝝ munus administratio iuris pręcipuum fuit creati decemuiri sunt: q ius urbe dicerẽt: Prætorumq3 partes eo tẽpore gererent: litium iudicandarꝝ appellati: Eodem tempore quatuor uiri creati dicunt: q uiarꝝ curam agerẽt. At tres uiri monetales auri argentiq3 flatores: quorꝝ esset diligentia numismata auro argẽtoq3 fabricari.

¶ De prefecto urbis ac uigilum.

Diuus Augustus salutẽ publicã nullius alterius q̃ suę diligentię congruere existimans coercendorꝝ incendiorꝝq3 causa cohortes opportunis urbis locis disposuit: ita ut binas urbis regiones una quęq3 cohors pręsidio tutaretur. Tribunis & sup oẽs clarissimo uiro pręfecto uigilum pręposítis & licet apud ueteres romanos triumuiros nocturnis ædilib9 tribunisq3 id negocii quãdoque esset assignatu. Pluribus eodem die exortis incendiis: quibus accurrere satisq3 facere nõ posse eos appareret: creare pręfectũ uigilum Augustus Cæsar in animũ inducit. De incensorib9 ergo & fractoribus: furibus: raptorib9: receptatoribusq3

apud pręfectũ uigilum cognitio eſt:niſi ſiqua tam atrox tam famoſa perſona ſit:ut ad pręfectum urbi remittẽda uideat̃:& quoniã incẽdia plerũq; culpa exoriunt̃ inhabitantiũ: aut fuſtibus caſtigat eos q negligẽtius ignem habuerũt:ab ſeuera obiurgatione cõminat̃: fuſtium caſtigationẽ remittit:cum effracturę in horreis:ut plerũq; fit:inſulisq; ubi pretioſa℞ rerum ſuarũ partẽ patres familiarũ ſeruãt:ap parauerit:Si quãdo uł cella uł armariũ effringatur:effracto℞ ſępe nõnunq̃ etiã cuſtodum queſtiones apud hunc magiſtratũ exercent̃: & ita diuus Antoni9 Eritio claro pręfecto reſcripſit. Ait.n.effractis horreis de ea re ad illum ipm pertinere.Sciendũ aũt pręfectũ uigilum ad plurimã noctem uigilare oportere:coerrareq; calciatũ cũ armis & dolabris:curãq; omnes inquilinos agere admonendi: ne per colonorum negligentiam incẽdiorum caſus exoriantur. Quinetiam inquilinus ut quiſque aquam in cœnaculo habeat:qua igneo terrore ingruente pręſto accurrere poſſe cenſeantur. Aduerſus capſarios autem qui mercede ſeruanda in balneis ueſtimẽta ſuſcipiunt:iudex quoque conſtitutus eſt:ut quid ſcilicet in ſeruandis ueſtimentis admiſſum fuerit ipſe idem:de quo loquor:magiſtrat9 queſtionem

exercebit. Vltimum est ut ō procuratore Cęsaris (is enī est inter Cęsarem & rēpu. constitutus iudex) pauca uideamus.

¶ De procuratore Cęsaris.

QVanq̄ principalem celsitudinē a qua legum senatusconsultorū magistratuūq3 omniū origo manat: moribus introductū sit legum imperio: cui præesse nō esse suppositā cęterorū: quoniā maiorē se a quouis cū inter priuatūq3 ac rēpub. decernat̄: impossibile inuentum sit: ip̄mq3 principem ī propria causa iudicare haud sanū ęquūq3 esse uideat̄: magistratum creari placuit: cui inter se priuatasq3 personas cōpetens quidē esset iurisdictio: qui sane est appellatus procurator Cæsaris. Huic magistratui principalis totius rei familiaris licētia cōmissa est: ita ut q̄d ab eo negocio℞ imperialium gestū est / p̄inde habeat̄ ratū: ac si ab ip̄o Cęsare fuerit p̄tractatū. Sed si re3 eius qui propriā ꝓcurator tradat / nō putāt dominium transferre. Tunc uero transfert: cū negocium gerens Cæsaris: ip̄ius cōsensu tradit. Deniq3 si donationis uenditionis transactionis causa q̄d agat nihil agit. Nō enī alienare rem Cęsaris: sed diligēter negocia obire procuratori Cæsaris iniunctū est. Id uero imprimis ꝓcurarori huic: de quo agimus: scriptum

est: q serruũ Cæsaris hæredẽ institutum adire hereditatẽ iubet: & ea hereditas impatori acquirit: Quin si Cesar ipse heres instituatur: si se procurator opulentiæ hereditati misceat: heredẽ Cesarẽ facit. Qd̓ si ea bona ex quibus princeps institutus est: soluendo nõ sint: cõsulendum erit impatori: ne qd pinde detrimẽti patiatur. heredis enĩ instituti in adeundis repudiandisue hereditatibus cõgruo tẽpore explorari uoluntas debuit: Deportandi huic magistratui facultas pmissa non est. Sed de pcuratore Cesaris atq; ceteris omnibus romanis potestatibus que a principio urbis cõdite usq; ad Augusti Cesaris tempora facte tractateq; sunt: satis ad plenũ diximus. Presidis nomen generale est: eo q & pconsules & legati Cesaris & oẽs prouincias regẽtes: licet senatores sint: præsides appellantur.

¶ Albricus phũs de imaginibus deorum.

¶ De Saturno.

SAturnus primus deorum supponebatur: & pingebatur ut homo senex canus plixa barba: curuus: tristis & pallidus: tecto capite: colore glauco: q una manu. s. dextra falcẽ tenebat: & in eadẽ serpentis portabat imaginẽ qui caudam propriam dẽtibus cõmordebat.

Altera uero.ſ.ſiniſtra filium paruulum ad os applicabat:& eum deuorare uidebať:q iuxta ſe habebat filios.ſ.Iouem/Iunonē/Neptunnum & Plutonem:quorꝫ uirilia Iupiter amputabat:ante quē erat mare depictum: in quod Iupiter dicta uirilia abſciſſa proiiciebat:ō quibus Venus puella pulcherrima naſcebatur. Iuxta aūt ipm Saturnū erat imago Opis uxoris ſuę in cuiuſdam ſimilitudinē matronę depicta:quę aperta manu dextra opem omnib9 uelle dare prętendebat:panem uero manu ſiniſtra pauperibus porrigebat.

¶ De Ioue.

IVpiter Saturni filius cęlū & cęli regnū, cui in ſortem ceſſit. Pingebatur in throno eburneo in ſua maieſtatis ſede ſedēs ſceptrum regium in manu tenens.ſ.in ſiniſtra:ex altera uero.ſ.dextra fulmina inferi9 mittens & gigātes repſſos fulmīe tenēs ſub pedib9 & cōculcās. Iuxta eū uero quædā aquila quę uolans inter pedes ſuos quendā pulcherrimum iuuenem.ſ.Ganymedem raptū portabat habentem in manu crateram ut Ioui poculum propinaret.

¶ De Marte.

MArs tertius deorū dictus eſt:qui & tertius in ordine planetarū atq3 ſtella eius taliterq3 ī ſua imagine pingebať.Erat.n.eius

figura tanq̃ unius hominis furibundi in curru sedens: armatus lorica & cęteris armis offensiuis & defensiuis: q & galeam habebat in capite & flagellũ in manu portans accinctusq́ȝ mucrone: currus uero eius ab eqs rabidis trahi uidebaẗ. Ante illum uero lupus ouem portans pingebaẗ: qa illud.s.animal ab antiquis gẽtilibus ipĩ Marti spetialiter cõsecratũ erat. Iste.n.mauors est.i.mares uorans: eo ꝙ bellorum deus a gentibus dictus est: & quia romani fratres genitos primos urbis fundatores.s. Romulũ & Remum Martis filios esse finxerunt: quoꝝ Romulus Remum ĩterfecit: ideo sub eius curru idem Romulus depictus est: q fratrem Remum occidebat.

¶ De Apolline siue Sole.

APollo quartus deoꝝ est: qa sol q dicitur Apollo: ĩter planetas quartũ orbem tenet in cęlo. Iste pingebaẗ in spetie impuberis iuuenis: nũc in facie puerili: nũc iuuenili semper imberbis: nunc aũt in caua diuersitate apparẽtis: licet raro tali facie eẽt formatus. Iste sup caput portabat tripodeȝ aureũ. In dextra ỽo manu habebat sagittas: arcũ & pharetrã. In sinistra autẽ citharã tenebat. Sub pedibus ei9 depictũ erat mõstrũ terrificũ: cuius corp9 erat serpẽtinũ: triaq́ȝ habebat capita.s.caninũ

lupinum: & leoninum: quanq̄ inter se forent diuersa: in unum tamẽ corpus coibant unam solam caudã serpentinã habentia. Coronam uero capite gestabat Apollo. xii. lapidum pretiosorum. Iuxta aũt illum erat uirilis laurus picta: & coruus niger desup̱ uolitans pingebat' auis scilicet ip̄i deo cõsecrata. Sub lauro uero nouem musę choream faciunt: & circa Apollinem cantus melodiam promũt. A longe uero phyton serpẽs maximus pictus erat: quem sagitta una Apollinis per mediũ transigebat: & erat Apollo inter duo iuga montis parnasi sedẽs: de quo & fons castalius scaturiebat.

¶ De Venere.

VEnus quintũ tenet inter planetas locũ propter q̄d quinto loco figurabat': pingebat' Venus pulcherrima puella nuda & in mari natans: & ĩ manu sua dextra choncam marinam tenens atq; gestans: rosisq; candidis & rubris sertum gerebat in capite ornatũ & columbis circa se uolãdo cõmitabat'. Vulcano deo ignis rustico turpissimo in coniugiũ erat cõsignata: qui stabat ad eius dextram: & coram ip̄a tres astabant iuuenclæ nudæ: quæ tres gratię dicebantur: ex quibus duaꝝ facies uersus nos aduersę erant: tertia uero dorsum ĩ cõtrariũ uertebat. hinc & Cupido fili9 suus

alacer & cęcus assistebat: quam sagitta & arcu fuga
bat: quos tenebat Apollinē sagittabat: propter quod
deos contra se turbatos timēs ad Martis gre
mium fugiebat cui & illa.

De Mercurio.

MErcurius sextus ī ordine planetarum sicut & alii ab antiquis gētilibus sextus deus esse dicebatur: cuius imaginem in hūc modum pingere uoluerunt. Erat enim ipsius signū homo unus qui in capite & in talis alas habebat in manu aūt sua leua uirgam tenebat: quę uirtutem habebat soporiferam: & quæ erat serpentibus circūsepta: & gladium curuum quem harpen homo uocabat: fistulamque de calamo facta Syringe ad os suum ponebat cū dextra quam sonans: Galerum quoque seu capellum capite deportabat. Coram ipso aūt erat gallus sibi spetialiter consecratus. Ab altera uero parte erat Argus: cuius caput & facies plena erat oculis: qui corā eo iacebat decollatus. Iste ergo dictus est deus mercatorum: & deus furtorum: & ideo ab alio eius latere depicti erāt mercatores cum aliquibus mercibus: & latro qui ipsi mercatori bursam abscidebat. Eloquētia autē in fistula designatur: qui de uiro ī fœminam & de fœmina in masculū se mutabat cum uolebat: & ideo pingebatur cum utroque sexu: de al

bis uero nigra & ꝯ nigris alba faciebat: quod ostenditᷣ per eius pileum semialbum & semi-nigrum: aliqui uero eum capite canino pingebāt: ideoq; & lanceā ꝓ uirili & collū ꝓ muliebri sexu tribuerūt. ¶ De Diana siue luna

Diana quæ & luna: Proserpina: Hecate nuncupatur ultima inter planetas est: ꝑꝑ qꝺ ultima ponitᷣ in numero fictoꝝ deoꝝ. Ipa ergo pingebatur in spetie unius dominæ coma dissoluta: quæ arcū tenebat & sagittas: ceruos quoq; cornutos ī uenatione insequi uidebatᷣ: circa quā siue ad eius latera erant chori dryadū / amadryadū / naiadu; & nereidū: & chori nympharū / siluaꝝ / montium / fontiū & mariū cū choris & satiroꝝ cornutoꝝ: qui dii dicebātur agroꝝ: nauicula & post ceruos cū homine nauigāte in mari: & uelificante in mari erat figurata. ¶ De Minerua.

Minerua dea sapiētię ex cerebro Iouis nata quę alio noīe Pallas dicta ē. Hęc. n. pingebatᷣ a poetis in similitudinē uni9 dñę armatę lorica & gladio accinctę: cui9 caput uiri decinctū circū erat: ipamq; cassis cū crista desup ꝯtegebat: ipa aūt lanceā tenebat ī dextra in sinistra uero scutū cristallinu; habebat: qꝺ caput mōstruose Gorgonis ceruicinis serpentibus continebat. Hæc igitur oculos habebat

splēdidos triplici colore palium induebat de-
stinctum.s.aureo:purpureo & cęlesti:iuxta se
habebat oliuā uiridem pictā3: & desup auem
quę dicit͛ noctua:uolitantem.

¶De Pane.

PAn ab antiquis dieb9 fuit deus naturę:
& ī similitudinē naturę uniuersalis fuit
ab eis taliter figuratus.Pingebat͛ hō cornut9
cū facie rubicūda: in cuius pectore stellarum
plurium erat forma. Pellis eius ī parte pinge
batur stellata.Femora aūt habebat denudata
cū herbis & arboribus ꝓdeuntib9 ex ea: & in
ore eius fistolā septē calamoꝝ tenebat:quam
digitis pulsare uidebat͛.Pedes quoq3 & crura
caprina habebat:Cum amore uero pingebat͛
luctam habuisse:qui ab ipo Pane uictus erat:
ideoq3 idem Amor iuxta eum quasi ad terrā
prostratus iacebat.

¶De Plutone.

PLuto Saturni filius dictus ē ab antiquis
deus inferoꝝ & regnoꝝ terrarū & ani
marum iuste decedentiū.Credebant enī anti
qui oēs aīas ad inferos descendere:ibiq3 cum
Plutone in caligine ꝑpetua remaneṝ.Quapꝑ
ipi Plutoni.i.inferno:uel ipi uirtuti diuinę in-
ferna gubernanti talem imaginē depinserūt:
quem & tenebraꝝ principem esse uoluerunt
Erat enī imago ei9 hō terribilis in solio sulfu

reo sedens: sceptrum in manu regni tenens dextra: sinistra animam constringens: cui tricipitem Cerbarũ sub pedibus collocabant: & iuxta se tres harpyas habebat. De trono autẽ eius sulfureo quatuor flumĩa manabãt: que. s. lętheum: cocytũ: phregethontẽ & acherontẽ dicebant: et stygem paludẽ iuxta flumina assignabant. Iuxta Plutonẽ regina inferi Proserpina sedebat cum facie fusca & terribili: quæ Plutoni cõiugi a sinistris assidebat. Erant aũt furię tres horribiles uetulis serpẽtib9 crinitæ: quę hoĩes furere faciebãt: quę Alecto: Thessifone: et Megera dicebant parcæ seu fata: sic dictę p antiphrasiȝ eo ꝙ nemini parcãt. Tres erãt domicilę sorores: quaꝝ una tenebat colũ & nebat: altera filũ uoluebat: tertia illud rumpebat: et istę Cloto: Lachesis: et Atropos uocabant. Harpyę uero aues erant rapacissimę cũ facie uirginea: quę Aelo: occipite: et celeno uocabantur.

¶ De Iunone.

IVno posita ẽ in similitudinẽ aeris. Antiqui enĩ ipam Iouis. i. ignis uxorem et sororẽ dixerũt: Iridem et nymphas eidẽ attribuerunt: cuius imago taliter pingebatur. Erat enim fœmina in trono sedens sceptrum regium tenens in dextra eius caput nubes tenebant opertum supra diadema quod capite

gestabāt:cui & Iris sociata erat:quia ipsam p circuitum cingebat:nuntiāq; Iunonis Iridem populis appellabat. Ideo iuxta ipsam Iridē ancillam paratam ad obsequium dominę figurabant. Pauones aūt ante pedes eius lambebāt: quia a dextris et a sinistris dominæ stabant: auesq; Iunonis spetialiter uocabātur. Mulier erat filiū pariens:quia ipa Iuno partubus pręesse dicebat':quę & Mercuriū dicit' lactasse.

De Cybele.

CYbele mater deorū fuit dicta terra:quā & deos genuisse dixerunt ueteres & gigantes:cui antiqui philosophi talē imaginem depinxerūt. Erat enim uirgo fœminea in curru sedens lapidibus pretiosis & metallo# diuersorum uarietate uestita. Itaq; mater deo# extitit & gigantū. Irata enī terra contra deos titanos dicitur parturisse. Erantq; gigātes pedibus serpentinis:de quibus fuit unus Titan: qui etiam sol dicit'. Sed quia iste contra deos nihil fecit sicut alii fratres:ideo aliis ōstructis hic solus in sua deitate pmansit. Currus autē Cybeles a leonib9 trahit':coronāq; turritam in capite gestare dicitur. Pingitur iuxta eam in curru Atys puer nudus:que; illa amasse dicitur:& nimio zelo castrasse: & sic illi uirilia pingitur amputare.

De Aeolo.

AEolus aũt inter deoꝝ numeꝝ computatus: qui & uentorum deus dictus est: cuius talis erat imago depicta. Stabat enim ĩ antro linea ueste indut9 & pręcinctus tenẽs sub pedibus flabra instrumenta fabrilia. In manu aũt utraq3 tenebat cornua: quæ ad os ponens in eis sufflarẽ uidebatᷣ: & ab uno ꝗ̃ cornuũ sex uẽtos emitterẽ uidebatᷣ. Et quia Iuno ei regnũ dedisse fingebatᷣ a dextris eius Iuno stans inter nubem eius capiti coronam imponebat. A sinistra uero ei9 nympha seminuda ĩ aqua quã ei in cõiugem eadem Iuno dicitᷣ dedisse.

De Iano.

IAnus uero ĩter deoꝝ numerũ acceptus est: cui omnis rei initium & finẽ tribuebant. Hic autem taliter figurabatur. Erat rex homo sedens in trono fulgenti radiis circunquaq3: qui duas facies habebat: quaꝝ una ante se altera post se respiciebat. Iuxta illũ quoque erat templum: & in manu eius dextra habebat clauem qua templũ ipm̃ aperire monstrabat. In sinistra uero habebat baculu3: quo saxum percutere & ex illo aquam producere uideatur.

De Vulcano.

V·Vlcanus deus ignium pingebatur in similitudine fabri ɔ̃formis & claudi mal-

leum in manu tenẽtis:& deoꝝ impulsu de cę lo ĩ terrã decidentis iuxta eum plures dii eum irridentes pinguntur:qui eum de cęlo expelle re figurantur.Ipe quoqꝫ sic expulsus fulmina in terris Ioui parare dicebatur:quę ad cęlum Iouis ipius aquila deferrebat.Ideoqꝫ iuxta ipꝫ Vulcanũ depicta erat officina & aquila para ta ad fulmina deferenda.

De Neptuno.

NEptunus deus aquarũ & precipue ma‑ris depingebat̃ ad modũ cuiusdam nu minis mare gubernantis. Erat.n.eius imago homo nudus in mari natans.Ab umbilico su pra aquas ĩminens & tridentem pro sceptro regio manu tenens:cum quo tridente saxum quoddã percutiens in ęquor quoddam acerri mum producebat. De mari uero plurima flu‑mina manare uidebantur.Greges autẽ trito‑num circa se ille de mari natantes prodibant & regem ęquoris honorabant.Sunt autẽ tri‑tones pisces qui tubas in ore portant:quibus tubicinare ostendũt:ideo aliqui gẽtilium ipos marina quędam monstra dicebant.

De Vesta.

VEsta dea ignis.s.diuini in collegio deo‑rum annumerabatur.Hanc Iouis fuisse nutricẽ & eum suo gremio sustẽtasse antiqui

dicebant: quam etiam taliter figurat pictura.
Erat enim templum latum & spatiosum cum ara ī medio: circa quam ex utroq3 latere erat ignis accēsus: qui perpetuo seruabatur: quem extīgui nullaten9 fas erat: & ideo ad huiusce modi mysterium erant multæ uestales uirgines deputatę: quæ & ipsæ ibidem depictæ ab utraq3 parte ignem fouere uidebantur. Supra pinnaculum aūt templi depicta erat ipā Vesta in formā uirginis infantem ipsum Iouem in suo sinu fouens.

❡ De Orpheo.

ORpheus fuit uir magnus īgenio: & eloquio perfulgens: uir eruditissimus philosophie & artium disciplinę: qui homines irrationabiliter uiuentes ex feris & īmanib9 fecit mites & mansuetos: & moribus cōposuit. Vnde & bestias quasq3 & uolucres & fluuios & saxa & arbores citharę sono dicit᷑ mouisse q & Euridicem nympham eodem mulcēs sono in coniugem habuit: quam a serpente percussam & occisam descendens ad inferos citharæ sono dulcissimo Plutone placato dicit᷑ redemisse: ea lege ne eam aduersus respiceret: donec ultimum limen inferni excederet: quam legem ut pręteriit: uxorem retentā amisit. Iste igitur in numeꝵ deorum consecratus

taliter pingebatur. Erat homo in habitu philosophico citharaꝫ manu pulsans. Ante eum erāt diuersa animalia ferocia: quę pedes eius lingebant. s. lupi: leones: ursi: serpētes: aues diuersæ circa eum uolitantes: mōtes & arbores sibi flectentes uertices suas: qui & uxorem se sequentem conuersus aspicere uidebatur: sed eam inferi retinebant.

¶ De Baccho.

BAcchus filius Iouis inter deos cōnumeratus est: quem uinum & uini deum esse dixerunt. Attendentesqꝫ uini uirtutem & proprietatem illum esse deum ī natura coluerunt: & eidem huiusmodi imaginem esse depinxerūt. Erat enim imago sua cum facie muliebri: cum pectore nudo: cum capite cornuto uitibus coronato: qui super tigridem equitabat. Iuxta ipm aūt erant imagines trium animalium. s. simię: porci: & leonis: quę tria animalia uidebantur circumire pedem unius uitis: ob cuius umbrā Bacchus equitabat: uitisqꝫ rabemis erat plena. Ipe uero una manu tenebat poculum. s. sinistra: altera uero. s. dexra in eo uuę racemum extricabat.

¶ De Aesculapio.

AEsculapius dictus est filius Apollinis: qꝫ deus medicinę & medicoꝝ putabatur:

Eius imago erat homo quidam cũ barba ual-
de prolixa indutus habitu medici sedẽs: in cu
ius sinu erant pixides unguentoꝝ & alia istru
menta ad medicũ ꝑtinẽtia: cuius manus dex-
tra barbam tenebat: sinistra uero baculũ cum
serpente gestabat intorto.

¶ De Perseo.

PErseus etiam filius Iouis inter deos an-
numeratus est: q rex asiæ diues & præ-
potens: q & nauibus multas regiones transi-
uit: & aphricã debellauit: q & tres sorores il-
lud regnũ tenentes sua sapientia occidit: quę
gorgones dictę sunt: quę unum solũ oculũ ha
bentes homĩes se aspiciẽtes uertebãt in saxa.
Hic enim tali imagine figurabat᷑. Erat homo
iuuenis alatus & uolans quasi nauis discurrẽs
& alaꝝ utẽs uolatu: cui assistebat Minerua sa
pientiæ dea. Hic uero armatus cristallinũ scu
tum ante oculos deferẽs telo falcato tres fœ-
minas uirgines. s. ipsas gorgones ꝺcollabat. s.
Stemonem: Euryalẽ & Medusam: & hę post
habebant hoĩes semiconuersos ĩ lapides: hic
caput Medusę ablatũ in hasta deferre uideba
tur: de sanguine uero gorgonum equus alatꝰ
noĩe Pegasus nasci uidebatur: q ungula terrã
fodiens fontẽ erumpe faciebat: q castalius di
ctus musis ad potum productus est.

De Hercule.

Ercules Iouis filius dictus est: quē in deorum collegio antiqui accepunt pp eius quasi īnumeras probitates: quę inferius p singulas depictę sunt. Herculis. n. herocleas qd est uirorū gloria fortiū. Prima igit̃ eius uictoria notabilis fuit: quādo ī nuptiis cētauros ibidem existentes & inebriatos q dominas īmutatas uolebant uiolēter opprimere, claua pro maiori parte mactauit. Vnde reliqui timore perculsi fugierunt. Centauri enim q dicuntur esse semihoīes & semiequi: denotant̃ homines carnali concupiscentia facti ut bestiæ: qui uirtute animi superantur.

SEcunda uictoria herculis notabilis fuit: qa ipe dr̃ pugnasse cū leone: ipmq3 clauā mactasse: & interempto pellē abstulisse dr̃: quo deinde spolio incessit semp indutus in signū uictorię perceptę. In quo etiā ostētat̃ āni fortitudo: cōtra quam nulla uis corporea præualet: quę semper spolium leonis. i. uim uirtutis defert.

TErtia herculis fortitudo est: de qua scribitur sic. Almentius Rex greciæ Alcestem habuit coniugē: & dum infirmaretur ad mortem Apollinis miserationem inuocauit:

cui sic rendit nil in hoc ei posse prestare: nisi aliquis ex propinquis eius se pro illo morti uoluntarie offerret: quod uxor eius libenti animo fecit: & se ipsam interemit: quod Hercules prospiciens & mulieris tante fidei compassus ad inferos descendit: & Cerberum tricipitem sibi ad hostium inferni resistentem triplici uinctum catena: uidelicet: singula singulis faucibus intorta ab hostio abstraxit: & Alcestem ex inferno reduxit. In quo denotatur: quia ratio & uirtus animi omnes cupiditates & uitia terrena deuicit: & maxime uitium gule: quod habet tria capita: eo quod gulositas tria exigit. s. abundantia in quantitate: assiduum in tempore: quae omnia uirtus superat: & siquid ex infirmitate animi deuictum fuerit: etiam ab inferis abstrahit.

QVarta fortitudo Herculis scribitur: quia dicitur hesperides spoliasse: quae fuerunt Atlantis regis aphricae filie. Hae hortum habebant: in quo erant mala aurea Veneri consecrata: ad quorum custodiam draco nunquam dormiens positus erat. Quae poma Hercules abstulit occiso dracone. Nam uirtus animi non potest fructum capere uirtutum: nisi malitia prius interimatur que iugiter uigilata custodiam uitiorum.

QVinta herculis fortitudo est: qua hydram serpentem occidisse legitur. Fuit autem hydra

iuxta fabulam ĩ lerna palude:cui uno cęſo capite duo excreſcebãt:quã dum Hercules gladio uĩcere nõ poſſe ſe cerneret occaſione iam dicta capitũ excreſcentiũ:igne circa eam appoſito illam exuſſit. In quo intelligitꝫ ꝙ lucus fuit ęmonię:cuius aquę uicinas ciuitates uaſtabãt:in quo uno meatu recluſo plures irrumpebant. Hercules uero multa uicina loca in circuitu exuſſit:& ſic aquę clauſit meatus. Nam & hydra hydir quod eſt ab aqua ducta eſt.

SExta uictoria eſt eius quam obtinuit de Acheloo:de quo fabuloſe dicitur ꝙ hic Achelous filius fuit Thetidis deæ aquaꝝ:cui mater conceſſerat ut cũ aduerſario pugnans quancunq; formã uellet ſummeret:q contra Herculẽ ſecũ pugnaturũ formam tauri ſilueſtris induit: cũ quo diu Hercules pugnãdo ei tandem cornu dextrũ euulſit:qđ & copię deę diuitiaꝝ dedicauit: ſed cum Achelous ad fluuium bibiturus acceſſiſſet uidens in aquis ſibi ablatũ cornu ſe ipm̃ in flumine prędolore ſuffocauit. In quo intelligitur ꝙ Hercules fluminis qui dicitꝫ Achelous:cuius eruptiones non modice agros obruebãt:dum alteꝝ eius alueum exſiccaſſet:ſua induſtria fertile; reddidit regionem: & ſic fructuũ copiam pręſtauit.

Septĩa herculis fortitudo ẽ: õ qua ſic ſcribit᷑. Erat in Italia qdã latro noĩe Cacus qui dum hercules ad Italiã deueniſſet: & ab Euandro rege officioſe receptus eſſet bobus aduectis ex hiſpania Gerione perẽpto: dum hercules boues ĩ paſcuis cuſtodiret: & ſomno oppreſſus dormiret: Cacus eo dormiẽte ſecurus exiens õ ſpelũca in qua latebat: plures ex bobus rapuit: quos per caudam uerſos capite traxit: ne ex rectis eorꝝ ueſtigiis humo preſſis quo ducti eſſent: deprehendi poſſet: quin potius illos abiiſſe uideret᷑. Verũ excitatus hercules & furto comperto ueſtigia uerſa decernens eaq; inſecutus ad antrum ꝑuenit: & Cacum ſuis bobus latitantem repperit: quem claua peremit fumũ & nebulã eructãtẽ bouesq; redemit. Moraliter aũt Cacus malus ĩterpretatur qui latet in ſpelunca: quia nunquã malitia liberę frõtis eſt. Hercules aũt. i. uirtus malos interficit: & ſua uẽdicat: ſed Cacus fumũ & nebulam emittit: quę uiſui nocẽt: quia malitia ſemper occultas deceptiones molit᷑.

Octaua herculis uictoria ſcribit᷑: qa aliũ malum noĩe Diomedem mactauit: qui hoſpites aduenas benigne recipiebat: & illis hilariter miniſtrabat: uinoq; condito inebriabat: dumq; graui ſomno eſſent oppreſſi: illos

occidebat: & equabus suis ĩ pastum prębebat. Quo compto illuc hercules accessit: & illum claua pemit: ipmq3 in pastum eisdẽ suis equabus apposuit. In quo notat̃ qualiter uirt9 omnium maculam supat: & eadem pœna punit uitium in quo delinquit.

NOna herculis huiusmodi scribitur uictoria. Anteus erat gigas fili9 terrę: cui mater concesserat ut quotiẽs terrę prostratus occumberet: uiribus duplicatis exurgeret. Cum hoc hercules pugnãs in luctã eumq3 bis prosternens comperuit illum exurgere fortiorẽ: unde illum brachiis apprehendens eleuatum a terra constrinxit ad pectus: & tantũ tenuit suspensum: donec deficiens expiraret. Ponitur aũt Ante9 sub forma libidinis: nã anteon grece latine contrarium sonat: & nascitur libido de terra: quia de carne concepta: & tactu terrę fortior redditur: quia libido tactu ualidior excitatur: sed a gloriosa superatur uirtute: quia denegato tactu ad altiora uirtutum mens eleuata libidinis concupiscentiam extinguit.

DEcima uictoria eidẽ herculi ascribit̃ de apro. Erat.n. aper terribilis ĩ regione calidoniæ qui non solum segetes deuastat: sed occurrentes homĩes dentibus lacerabat. Con

tra hunc procedens hercules & dudum cum eo pugnans illum tandem claua mactauit: & quem plaustrum iugatis bobus trahere nequiuit pręmagnitudine: subiectis humeris ipsum in ciuitatẽ omnibus mirãtibus detulit. In quo similiter notatur animi uirtus: quæ omnia superat: et uincit.

UNdecima uictoria est: qua de Gerione rege hispanię triumphauit. De quo scribitur ꝙ ip̄e Gerion habebat canem bicipitem quo oẽs superabat. Hũc hercules (ut fingit᷑) olla ærea pugnans deuicit: cui adhibito cane cũ etiam dudũ pugnassꝫ: canem occidit: & regnum Gerionis obtinuit. In quo notat᷑ allegorice ꝙ dictus Gerion duorum capituꝫ canem habuit: quia terrestri & nauali prœlio plurimum potuit. Ad eum Hercules olla ærea uectus accessit: quia nauẽ habuit fortem in qua nauigauit armis æreis munitaꝫ: cuius canem occidit: quia potẽtiam eius cõminuit terra & mari: eiusqꝫ obtinuit regnum.

DVodecima & ultima Herculis fortitudo legitur talis. Fuit quidã gigas Atlas nomine in hispania in mõte altissimo cælum ip̄m contingente: q cælũ ne caderet humeris sustinebat: & sidera siquę cadebant: malleo fixa cęlo reponebat: q̊ cum accessissꝫ hercules

ille qui audierat õ fortissimis illius uiribus: ro-
gauit eum ut quia fessus erat cęlum sustinēdo
ipsum aliquanto iuuaret donec quiesceret: qđ
hercules libēter annuit: & humero supposito
cęlum sustinuit: in quo intelligit᷑: qa ipe Atlas
astrologus peritus fuit: & ideo cęlum dicit᷑ su
stentasse: & sidera cadentia cælo reposuisse.
Hercules etiā fuit astrorꝝ artis multū edoctꝰ:
qui scientię cōprehendendę plenus gratia ad
ultimos terrę fines accessit: & cū eodē Atlan
te de scientia cōferens illum ī aliquibus iuuit:
& dicit᷑ opem impēdisse ad cęlū sustentandū

¶ De Cerre.

Ceres dea īter oēs deos deasqꝫ ueterum
ultimo ī ordine posita est: eo ꝙ eius suf
fragium omni humanę uitę potissime ueterū
esse uidebat᷑. Dicit᷑ enī dea frumēti & segetū
ac generaliter omniū seminū ac frugum quę
terra producit: sine qua spetialiter natura de-
ficeret: ideoqꝫ taliter pingebat᷑. Erat enī in fi
gura unius matronę pręcinctę & pānis & cal
ceis ad modū rusticanę sedens sup bouem: q
est animal culturę terrę deputatū: quæ manu
dextra habebat ligonē ad terraꝫ uertendā: &
ad brachium habebat appensum calatū cum
seminibus. Ab ipo quoqꝫ latere dextro habe-
bat duos agricultores: quorꝝ unꝰ ligone terrā

uertebat:& alius ſemina ſpargebat. In manu uero ſiniſtra Ceres tenebat falcē mēſoriā & baculū ad terrendū frumentū: a quo etiā late re erant duo alii agricolę: quorū unus metebat & alius frumēta cū baculo triturabat. Erat er go Ceres inter duas arbores pomis onuſtas: a latere uero dextro deſup erat Iuno dea nubiū imbrem ſpargēs ſup ſata: a ſiniſtro uero erat Apollo. i. ſol ſuis radiis ſegetes exiccans me tendas. FINIS.

Rublica capitulorum opuſculi huius.

